

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur: Güç Politikalarının Sosyal İnşası

Alexander E. WENDT

Bu makaleye atıf için: Wendt, Alexander E., “Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur: Güç Politikalarının Sosyal İnşası”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 10, Sayı 39 (Güz 2013), s. 3-43.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur: Güç Politikalarının Sosyal İnşası*

Alexander E. WENDT

ÖZET

Bu makalede yazar “yeni-gerçekçi” ve “yeni-liberal” kuramların uluslararası anarşide kimlik ve çıkarların değişmez olduğuna yönelik savlarının aksine “inşacı” kuramın varsayımlarından yola çıkarak süreç odaklı alternatif bir sistem anlayışı önermektedir. Yazarın savunduğu bu inşacı anlayış literatürdeki genel kanıyı süreçlere vurgu yaparak sorgulamakta ve farklı olasılıklar sunmaktadır. Yazar ilk bölümde ana akım düşüncenin uluslararası sistemi nasıl tanımladığını ele almakta ve bu tanımlamalara alternatif olarak inşacı bir yaklaşımla sosyal süreçlerin kimlik ve çıkarları nasıl oluşturduğunu ve değiştirebildiğini incelemektedir. İkinci bölümde farklı yapıdaki devletleri ele alarak bu devletler arasındaki ilişkilerin nasıl oluştuğunu ve değişim geçirdiğini anlatan yazar bu ilişki sisteminin bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Üçüncü bölümde güvenlik, egemenlik gibi kavramları ele alarak devletler arasındaki ilişkilerin yapısını tanımlayan dinamikleri ele almaktadır. Sonuç kısmında ise yazar uluslararası ilişkiler sisteminin oluşumundaki sosyolojik dinamiklerin önemini ve bu dinamiklerin sistemi nasıl farklı yapılara dönüştürebileceğini savunmakta ve bu alternatif açıklamaların literatürde daha fazla yer alması gerektiğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnşacılık, Anarşi, Güç Politikaları, Uluslararası Sistem.

Anarchy is What States Make of it: The Social Construction of Power Politics

ABSTRACT

In this article, contrary to “neo-realist” and “neo-liberal” arguments that identify identities and interest as given in the system, the author proposes an alternative system perception based on the hypotheses of “constructivist” theory focusing on the processes. This constructivist explanation that the author defends questions the main consensus in the literature by emphasizing the processes and provides alternative explanations. In the first part, the author presents the way main stream theories explain the system and as alternative to them he explores how social processes create and transform identities and interests. In the second part, the author explains how inter-state relations are formed and transformed with the examples from different types of states and emphasize that this relationship system is a process. In the third part, the author discusses the dynamics that define the structure of international relations by exploring concepts like security and sovereignty. In the conclusion, the author argues that the social dynamics are important in creation of the international system and that these dynamics can transform the system into different structures and that these alternative explanations should be explored more in the literature.

Keywords: Constructivism, Anarchy, Power Politics, International System.

* Bu makalenin İngilizce orijinali “Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics” başlığıyla *International Organizations* Cilt 46, No 2, İlkbahar 1992, s.391-425’de yayınlanmıştır. Makalenin Türkçe’ye çevrilmesine izin veren *International Organization* dergisine teşekkürü borç biliriz. Makalenin İngilizce’den Türkçe’ye tercümesi Ş. Gökçe Gezer tarafından yapılmıştır. Orijinal metinde olmayan özet, abstract, anahtar kelimeler ve kaynakça makaleye eklenmiştir. Bu makalenin çevrimi yapılırken, yazar tarafından kullanılan terminoloji Türkçe karşılığı olduğu ölçüde Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe karşılığının bulunmadığı veya mevcut karşılıkların istenilen ifadeyi tam karşılamadığı durumlarda ise yazarın kastettiği kavrama en yakın çeviri tercih edilmişse yazarın orijinal ifadeleri parantez içinde belirtilmiştir.

Gerçekçi ve liberal kuram arasındaki tartışma uluslararası ilişkiler kuramında bir uyumsuzluk eksenini yeniden ortaya çıkardı.¹ Geçmişte insan doğası üzerine karşıt kuramlarla süregelen bu tartışma, günümüzde devlet eylemlerinin ne derecede “yapı” (anarşi ve güç dağılımı), “süreç” (etkileşim ve öğrenme) ve “kurumlar” tarafından etkilendiği üzerinedir. Merkezi siyasi otoritenin eksikliği devletleri çekişmeli güç politikasına mı iter? Uluslararası rejimler bu görüşün üstesinden gelebilir mi, gelebilirse hangi şartlarda? Anarşinin yapısında sabit olan nedir ve değişime uygun olan nedir?

“Yeni-gerçekçi” ve “yeni-liberaller” arasındaki tartışma “akılcılık” üzerinde ortak bir görüşe dayanır.² Bütün sosyal kuramlar gibi, akılcı tercih kuramı bizi bazı soruları sorup diğerlerini sormamaya, kimlikler ve aktörlerin çıkarlarını haricen verilmiş olarak değerlendirmeye ve aktörlerin davranışlarının nasıl sonuçlar doğurduğuna odaklanmaya yönlendirir. Buna benzer biçimde, akılcılık süreçler ve kurumlara temelde davranışsal bir anlayış önerir: bunlar kimlikler ve çıkarları değil davranışları değiştirirler.³ Araştırma problemlerini bu çizgide şekillendirmenin yanında, yeni-gerçekçi ve yeni-liberaller genelde aktörler hakkında benzer varsayımlar sunarlar: devletler sistem içerisinde baskın aktörlerdir ve güvenliği “öz-çıkarıcı” (*self-interested*) koşullar üzerinden tanımlarlar. Yeni-gerçekçi ve yeni-liberaller, devletlerin ne derecede nispi veya mutlak kazançlar tarafından motive edildiği konusunda farklı düşünceler sunabilirler, fakat iki taraf da öz-çıkarıcı devleti, kuramları için başlangıç noktası olarak alırlar.

Yeni gerçekçiler için bu başlangıç noktası gerçekten mantıklıdır çünkü anarşilerin merkezi otorite ve kolektif güvenliğin olmadığı, “öz-yardım” (*self-help*) sistemleri ol-

1 Bu makalenin yazım sürecinde birçok kişinin görüşüne başvurulmuştur. Eğer kayıtlarım tam ise ki eğer değilse özürlerimi kabul edin özellikle John Aldrich, Mike Barnett, Lea Brilmayer, David Campbell, Jim Caporaso, Simon Dalby, David Dessler, Bud Duvall, Jean Elshstain, Karyn Eitel, Lloyd Etheridge, Ernst Haas, Martin Hollis, Naeem Inayatullah, Stewart Johnson, Frank Klink, Steve Krasner, Friedrich Kratochwil, David Lumsdaine, M. J. Peterson, Spike Peterson, Thomas Risse-Kappen, John Ruggie, Bruce Russett, Jim Scott, Rogers Smith, David Sylvan, Jan Thomson, Mark Warren, ve Jutta Weldes'e teşekkür ederim. Ayrıca bu makale American University, the University of Chicago, the University of Massachusetts at Amherst, Syracuse University, the University of Washington at Seattle, the University of California at Los Angeles, ve Yale University de yapılan sunumlar ve seminerlerden faydalanmıştır. Örneğin bkz., Joseph Grieco, “Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism”, *International Organization*, Cilt 42, Yaz 1988, s.485-507; Joseph Nye, “Neorealism and Neoliberalism”, *World Politics*, Cilt 40, Ocak 1988, s.235-51; Robert Keohane, “Neoliberal Institutionalism: A Perspective on World Politics”, Robert Keohane (der.), *International Institutions and State Power*, Boulder, Colo., Westview Press, 1989, s.1-20; John Mearsheimer, “Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War”, *International Security*, Cilt 13, Yaz 1990, s.5-56, ile Mearsheimer'in makalesini üzerine yayımlanmış tartışma makaleleri; ve Emerson Niou ve Peter Ordeshook, “Realism Versus Neoliberalism: A Formulation”, *American Journal of Political Science* Cilt 35, Mayıs 1991, s.481-511.

2 Bkz, Robert Keohane, “International Institutions: Two Approaches”, *International Studies Quarterly*, Cilt 32, Aralık 1988, s.379-96.

3 İnsan ve kurumlar üzerine davranışsal ve akılcı modeller Hobbes, Locke ve Bentham'ın materyalist bireyciliğiyle ortak bir entelektüel temeli paylaşırlar. Bkz. Jonathan Turner, *A Theory of Social Interaction*, Stanford, Calif., Stanford University Press, 1988, s.24-31; ve George Homans, “Rational Choice Theory and Behavioral Psychology”, Craig Calhoun *et.al.* (der.), *Structures of Power and Constraint*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991, s.77-89.

duğuna inanırlar. Anarşiden doğan öz-yardım tabiatı gereği rekabetçi olan bir güvenlik ikilemi ve kolektif eylem problemi yarattığından yeni-gerçekçilikte önemli bir rol oynar. Öz-yardım bir “kurum” olarak görülmez ve bu yüzden etkileşimden etkilenmeyerek fakat etkileşimin kurallarını belirleyerek sürece nazaran daha öncül bir açıklayıcı rol oynar. Öz-yardım mantığına ayak uyduramayan devletler sistem dışında kalacaklarından sadece basit öğrenme (*simple learning*) veya davranışsal adaptasyon mümkündür; kimliğin ve çıkarların yeniden tanımlanmasındaki karmaşık öğrenme mümkün değildir.⁴ Bu yüzden kimlik ve çıkar oluşturma hakkında sorular uluslararası ilişkiler öğrencileri için önemli değildir. Süreci harici olarak oluşmuş aktörlerin davranışsal etkileşim dinamiklerine indirgeyen gerçekçilik sorunsalı sistemik kuramların kapsamını belirler.

Bu tarz bir mantıkla liberaller, yeni-gerçekçilerin savunduğu anarşik yapının nedensel güçlerini kabul ederler fakat haricen var olan öz-yardım sisteminde bile sürecin işbirlikçi davranışlar doğurabileceğini savunarak retorikte güçlü bir sav kazanırlar. Hatta bazı liberaller anarşinin pratikten bağımsız olarak kendi çıkarlarını düşünen kimliklere sahip devletler oluşturduğuna inanabilirler. Bu tür “zayıf” liberaller, anarşinin nedensel güçlerini retorikte ve gerçekte kabul eder ve kurumların nedensel güçleri üzerine akılcılığın kısıtlı, davranışsal algısını onaylarlar. Bu kişiler liberal olmaktan önce gerçekçidirler (onları “zayıf gerçekçiler” olarak adlandırabiliriz), çünkü bu kişiler sadece uluslararası örgütler gücü ve çıkarları değiştirebildiğinde gerçekçiliğin “sınırlarını” aşabilirler.⁵

Yine de bazı liberaller daha fazlasını amaçlamıştır. Josep Nye “karmaşık öğrenmeden” (*complex learning*), Rober Jervis “özün ve çıkarların değişen algularından”, veya Robert Keohane çıkarların “sosyolojik” algularından bahsettiğinde her biri liberal araştırma programında kimliğin ve çıkarların dönüşümüne önemli bir rol atfederler ve buna bağlı olarak da dünya politikasında süreç ve kurumlara potansiyel olarak çok daha güçlü bir görüş sunarlar.⁶ Süreç içerisinde kimlik ve çıkarların dönüşümü yapısal dönüşümler olduğundan “güçlü” liberaller yapının sürece nazaran iki taraflı ayrıcalığını sorgulamalıdır. Akılcılığın bu tarz bir sav sunması çok olası değildir,⁷ bu da kısmen Friedrich Kratochwil ve John Ruggie’nin önemli bir makalelerinde akılcılığın bireyci ontolojisinin rejim kura-

4 Yeni-gerçekçi öğrenme kavramları hakkında bkz. Philip Tetlock, “Learning in U.S. and Soviet Foreign Policy”, George Breslauer ve Philip Tetlock, (der.), *Learning in U.S. and Soviet Foreign Policy*, Boulder, Colo., Westview Press, 1991, s.24-27. Davranışsal ve bilişsel öğrenme arasındaki fark için bkz. Breslauer ve Tetlock, (der.), *Learning in U.S. and Soviet Foreign Policy* s.20-61; Joseph Nye, “Nuclear Learning and U.S.-Soviet Security Regimes”, *International Organization*, Cilt 41, Yaz 1987, s.371-402 ve Ernst Haas, *When Knowledge Is Power*, Berkeley, University of California Press, 1990, s.17-49.

5 Bkz. Stephen Krasner, “Regimes and the Limits of Realism: Regimes as Autonomous Variables”, Stephen Krasner (der.), *International Regimes*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1983, s.355-68.

6 Bkz. Nye, “Nuclear Learning and U.S.-Soviet Security Regimes”; Robert Jervis, “Realism, Game Theory, and Cooperation”, *World Politics*, Cilt 40, Nisan 1988, s.340-44 ve Robert Keohane, “International Liberalism Reconsidered”, John Dunn (der.), *The Economic Limits to Modern Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990, s.183.

7 Gerçekçiler tercih-oluşumu problemine bir derecede ilgi göstermiştir fakat bunu yaparken gerçekçiliğin benim aladığımız karakteristik parametrelerinin dışına çıkmışlardır. Örneğin bkz. Jon Elster, “Sour Grapes: Utilitarianism and the Genesis of Wants”, Amartya Sen ve Bernard Williams (der.), *Utilitarianism and Beyond*, Cambridge, Cambridge University Press, 1982, s.219-38 ve Michael Cohen ve Robert Axelrod, “Coping with Complexity: The Adaptive Value of Changing Utility”, *American Economic Review*, Cilt 74, Mart 1984, s.30-42.

mının vadettiklerinin tamamen gerçekleşmesi için gerekli olan öznelerarası epistemolojiye ters düştüğünü savunmalarının arkasındaki nedendir.⁸ Kimliklerin ve çıkarların varlığı sabit kabul edildiği takdirde rejimler bunları değiştiremez. Giderek artan ve zenginleşen dış politikada karmaşık öğrenme çalışmalarına rağmen, bu akılcı gelenek nedeniyle yeni-liberaller değişimin nasıl meydana geldiğiyle ilgili sistematik bir kuramdan yoksundurlar ve bu yüzden süreç hakkındaki görüşlerinin geliştirirken gerçekçiliğin sistem anlayışını da ayrıcalıklı tutmak zorundadırlar.

İronik olan ise kimlikleri ve çıkarları açıklamaya için uğraşan sosyal kuramlar da vardır. Keohane bu kuramları “aksettirici” (*reflectivist*) olarak adlandırmıştır;⁹ ben ise özneliliğin sosyal inşasına odaklanıp vurgulamak ve imge problemlerini aza indirmek için bu kuramları Nicholas Onuf’u takiben “inşacı” (*constructivist*) olarak tanımlayacağım.¹⁰ Önemli farklılıklara rağmen, bilişselciler, post-yapısalcılar, geleneksel ve post-modern feministler, kuralcılar ve yapılandırmacılar, akılcı düşünce tarafından göz ardı edilmiş temel “sosyolojik” sorun üzerine ortak bir ilgileri vardır. Bu sorun kimlik/çıkar oluşumu sorunudur. İnşacılığın güçlü liberal görüşe olan potansiyel katkısı, Bilim’in Muhalif’i geleneksel bir araştırma programı oluşturmadığı için yargılandığı, Muhalif’in de Bilim’den bağımsızlığını kutladığı modern ve post-modern düşünce arasındaki epistemolojik tartışma nedeniyle geri planda kalmıştır.¹¹ Bu tartışmaya canlılık kazandıran gerçek sorunlar inşacıları da fikir ayrılığına düşürmüştür. Öte yandan uluslararası ilişkilerin içeriği açısından modern ve post-modern inşacılar öğrenilebilen uygulamaların özneleri nasıl oluşturduğu ile ilgilidirler ki bu da güçlü liberallerin kurumların çıkarları nasıl dönüştürdüğüne olan ilgisinden uzak değildir. Daha pasif/dışsal (*exogenous*) bir akılcı-davranışsal görüşün aksine, ortak şekilde kimliklerin ve çıkarların etkileşimin etkin/içsel (*endogenous*) bir parçası olduğu bilişsel ve öznelerarası bir süreç anlayışı sunarlar.

Bu makaledeki amacım uluslararası kurumların devletlerin kimliklerini ve çıkarlarını dönüştürebildiği liberal görüş adına yapılandırıcı ve sembolik etkileşimci sosyolojiden yola çıkan inşacı bir sav geliştirerek bu iki gelenek arasında (aynı zamanda bağlantılı olarak gerçekçi-liberal ve akılcı-aksettirici tartışmalar arasında) bir köprü kurmaktır.¹² Ana

8 Friedrich Kratochwil ve John Ruggie, “International Organization: A State of the Art on an Art of the State”, *International Organization*, Cilt 40, Güz 1986, s. 753-75.

9 Keohane, “International Institutions”.

10 Bkz Nicholas Onuf, *World of Our Making*, Columbia, University of South Carolina Press, 1989.

11 Bilim üzerine, bkz. Keohane, “International Institutions”; ve Robert Keohane, “International Relations Theory: Contributions of a Feminist Standpoint”, *Millennium*, Cilt 18, Yaz 1989, s.245-53. Muhalif üzerine, bkz. R.B.J. Walker, “History and Structure in the Theory of International Relations”, *Millennium*, Cilt 18, Yaz 1989, s.163-83; Richard Ashley ve R.B.J. Walker, “Reading Dissidence/Writing the Discipline: Crisis and the Question of Sovereignty in International Studies”, *International Studies Quarterly*, Cilt 34, Eylül 1990, s.367-416. Bu tartışmalara yönelik mükemmel bir eleştirel değerlendirme için, bkz. Yosef Lapid, “The Third Debate: On the Prospects of International Theory in a Post-Positivist Era”, *International Studies Quarterly*, Cilt 33, Eylül 1989, s.235-54.

12 Özellikle Richard Ashley ve Rob Walker gibi post-modernist inşacıların çalışmalarından faydalansam da, bu yaklaşımlardan yararlanmam beni modern inşacılarla yakınlaştırmaktadır.

akım sistemsel uluslararası ilişkiler yazınında egemen olan “ekonomik” kuramların aksine bu amaç kimliklerin ve çıkarların bağımlı değişken olduğu “sosyolojik sosyal psikolojik” formda bir sistemsel kuram önermektedir.¹³ “Toplulukçu liberalliğin” (*communitarian liberalism*) hala liberal sayılıp sayılamayacağı burada önemli değildir. Önemli olan inşacılığın kimlik ve çıkar oluşumuna olan güçlü liberal ilgiye önemli şekilde katkıda bulunabileceği ve bu sayede belki de göz ardı ettiği öğrenme ve biliş hakkındaki liberal görüşlerle zenginleşebileceğidir.

Bu köprüyü kurmak için stratejim yeni-gerçekçilerin öz-yardım’ın süreçten bağımsız olarak anarşik sistemin doğal bir sonucu olduğu yönündeki görüşüne karşı görüş sunmak olacaktır. İnşacılar anarşinin nedensellik bağlamındaki gücünü ciddiye alma konusunda iyi bir iş çıkaramamışlardır. Bu talihsiz bir durumdur çünkü gerçekçi görüşte anarşi kimliklerin ve çıkarların kurumsal dönüşümüne kayıtsız olmak ve böylece sistemsel kuramları sadece akılcı çerçevede oluşturmak için yeterlidir. Süreç ve kurumların yapının gerisinde kalmaması için gerçekçiliğin varsayımsal nedensel güçlerinin sorgulanması gerekir. Ben öz-yardımın veya güç politikalarının mantıksal ya da nedensel olarak anarşiden doğmadığını ve eğer bugün kendimizi bir öz-yardım dünyasında buluyorsak bunun yapıdan değil süreçten kaynaklandığını savunmaktayım. Başkalarını değil de özellikle belirli bir kimlik ve çıkar yapısını meydana getiren ve somutlaştıran uygulamaların haricinde bir anarşi “mantiği” yoktur; yapı süreçten hariç var olmaz ve nedensel güçleri yoktur. Öz-yardım ve güç politikaları anarşinin esaslarından değil birer kurumdurlar. *Anarşi devletlerin onu nasıl adlandırdığıdır.*

Makalenin takip eden bölümlerinde yeni-gerçekçiliğin sav ve varsayımlarını eleştirel bir şekilde inceleyip öz-yardım ve güç politikalarının anarşi içerisinde sosyal inşasının nasıl olduğu üzerinde olumlu bir sav geliştireceğim. Ardından kimlikler ve çıkarların anarşi içerisinde dönüştürülmesini inceleyeceğim; bu dönüşümler bağımsızlık kurumu, işbirliğinin oluşması ve bencil kimlikleri kolektif kimliklere dönüştürmek için yapılan katırlı girişimler olmak üzere üç şekilde olmaktadır.

Anarşi ve Güç Politikaları

Thomas Hobbes, Reinhold Niebuhr, ve Hans Morgenthau gibi klasik gerçekçiler bencilliği ve güç politikalarını insan doğasında değerlendirmişlerdir, öte yandan yapısal gerçekçiler veya yeni-gerçekçiler anarşiyi vurgularlar. Bu farklılık bir derecede anarşinin nedensel güçlerini farklı yorumlamalarından kaynaklanmaktadır. Kenneth Waltz’ın *Man, the State,*

Bu çalışmaların bir savunması ve epistemolojik temelini bir tartışması için bkz. daha önceki bir makalem, “The Agent-Structure Problem in International Relations Theory” *International Organization*, Cilt 41, Yaz 1987, s.335-70; ve Ian Shapiro ve Alexander Wendt, “The Difference That Realism Makes: Social Science and the Politics of Consent”, *Politics and Society*, (yayımlanacak). Savım modern inşacılar arasında özellikle Emanuel Adler, Friedrich Kratochwil ve John Ruggie’nin yayımlanmış çalışmalarından ve ayrıca Naeem Inayatullah ve David Levine’in “Politics and Economics in Contemporary International Relations Theory”, başlıklı henüz yayımlanmamış bir makalesinden yararlanmıştı, Syracuse University, Syracuse, N.Y., 1990.

13 Bkz. Viktor Gecas, “Rekindling the Sociological Imagination in Social Psychology”, *Journal for the Theory of Social Behavior*, Cilt 19, Mart 1989, s.97-115.

and War çalışması iki taraf için de önemlidir. Waltz kitabında anarşiyi savaşın mümkün olması için bir şart ya da “izin verici” (*permissive*) bir nedeni olarak tanımlar ve “savaşlar çıkar çünkü onları önleyecek hiçbir şey yoktur” der.¹⁴ Fakat diğer devletleri aynı şekilde cevap vermeye zorlayan ilk hamleyi veya “geçerli” çatışma nedenini sağlayan insan doğası veya saldırgan devletlerin iç politikalarıdır.¹⁵ Waltz bu konuda çok tutarlı değildir çünkü izin verici nedensellikteki anarşilerde savaş her zaman olasıdır savını doğrulamadan aktif nedensellikteki “savaş her zaman meydana gelebilir” savına kayar.¹⁶ Waltz’ın sonuç olarak üçüncü imge kuramına (*third-image theory*) yaptığı çağrıya rağmen anarşik sistemleri başlatan etkili nedenler birinci ve ikinci imgelerden kaynaklanmaktadır. Bu durum Waltz’ın *Theory of International Politics* kitabında tersine çevrilmiştir. Burada birinci ve ikinci imge kuramları “indirgeyici” (*reductionist*) olarak tanımlanıp reddedilmiş ve anarşi mantığının kendisi öz-yardımlı ve güç politikalarını dünya politikasının gerekli parçaları olarak tanımlamıştır.¹⁷

Bu talihsiz bir durumdur çünkü bir kişi birinci ve ikinci imge kuramları hakkında ne düşünürse düşündün, bu kuramlar pratiklerin anarşinin karakterini belirlediği görüşünü belirtme gücüne sahiptir. İzin verici görüşe göre sadece insani veya iç faktörler A’nın B’ye saldırmasına neden olursa B kendisini savunmak zorunda kalır. Anarşiler çekişmeli güç politikalarına neden olan dinamikleri dizginleyebilir de, dizginleyemeyebilir de. Ayrıca ne zaman belirli kimlik ve çıkar yapılarının meydana geleceğini de tartışabiliriz. Öte yandan yeni-gerçekçilikte anarşinin karakterini şekillendirmede uygulamanın rolü belirgin şekilde azaltılmıştır yani aslında tartışacak çok da bir şey yoktur: basitçe öz-yardım ve çekişmeli güç politikaları devlet sisteminin haricen meydana getirdiği şeylerdir.

Burada yeni-gerçekçi görüşün çağımızın devlet sistemini rekabetçi ve öz-yardım yapıları bir dünya olarak tanımlamasına itiraz edecek değilim¹⁸ sadece açıklamalarını tartışacağım. Savımı üç aşamada geliştirmekteyim. İlk olarak öz-yardım ve anarşi kavramlarını öz-çıkarıcı güvenlik tanımlamalarının anarşinin temel niteliklerinden olmadığını gösterecek çözümleyeceğim. İkinci olarak öz-yardım ve rekabetçi güç politikalarının anarşinin sadece izin verici bir rol oynadığı devletlerarası etkileşim sonucu meydana gelebileceğini göstereceğim. Savımın bu iki aşamasında kasti olarak devlet kimliklerinin birinci ve ikinci imgede belirleyicilerini geri planda tutacağım. Bunun nedeni önemsiz olduklarını düşünmem değil (çünkü gerçekten önemliler) fakat buradaki hedefim Waltz gibi anarşinin “mantığını” açıklığa kavuşturmak. Üçüncü olarak birinci ve ikinci imge belirleyicileri tekrar resmin içine sokup farklı anarşilerde kimlik oluşumunun üzerindeki etkilerini değerlendireceğim.

14 Kenneth Waltz, *Man, the State, and War*, New York, Columbia University Press, 1959, s.232.

15 Waltz, *Man, the State, and War*, s.169-70.

16 Waltz, *Man, the State, and War*, s.232. Hidemi Suganami bu noktaya “Bringing Order to the Causes of War Debates”, makalesinde değinmiştir, *Millennium*, Cilt 19, Bahar 1990, s.34.

17 Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, Boston, Addison-Wesley, 1979.

18 Yeni-gerçekçi betimleme sorunsuz değildir. Güçlü bir eleştiri için bkz. David Lumsdaine, *Ideals and Interests: The Foreign Aid Regime, 1949-1989*, Princeton, N.J., Princeton University Press, yayımlanacak.

Anarşi, Öz-yardım ve Öznelerarası Bilgi

Waltz politik yapıyı üç boyutta tanımlar: düzenleyici prensipler (bu durumda anarşi), ayrıştırma prensipleri (burada dâhil edilmemiştir) ve kapasitenin dağılımıdır.¹⁹ Bu tanım kendi başına devlet davranışları hakkında çok fazla bir öngörü sunmaz. İki devletin dost mu yoksa düşman mı olacakları, birbirlerinin bağımsızlığını tanıyıp tanımayacakları, hanedanlık bağları olup olmayacağı, değişimci mi yoksa statükocu mu olacağı gibi konular hakkında öngöründe bulunmaz. Temelde öznelerarası olan bu faktörler devletlerin güvenlik çıkarlarını ve dolayısıyla anarşik sistemde etkileşimlerinin karakterini etkiler. Waltz'ın kuramı üzerine önemli bir revizyon sunan Stephen Walt güç dengesinin değil de "tehditler dengesinin" (*balance of threats*) devletlerin eylemlerini belirlediğini iddia ederken tehditlerin sosyal olarak inşa edildiğini kasteder.²⁰ Daha genel bakılırsa, sistem içerisindeki kimliklerin ve çıkarların yapısı hakkında varsayımlar olmadan Waltz'ın tanımı anarşinin içeriğini veya dinamiklerini öngöremez. Öz-yardım öznelerarası yapılara bir örnektir ve kuramda belirleyici açıklama görevini yerine getirir. Burada sorulacak soru öz-yardımanın anarşinin mantığı içerisinde mi yoksa rastlantısal bir özelliği mi olduğudur. Bu bölümde, "kimliğin ve çıkarın yapısı" kavramını geliştireceğim ve ikisinin de hususi olarak anarşinin bir sonucu olmadığını göstereceğim.

İnşacı sosyal kuramın temel bir prensibine göre insanlar nesnelere karşı, ki bunlara diğer aktörler de dâhildir, onların ifade ettiği anlam üzerinden hareket ederler.²¹ Devletler düşmanlarına karşı dostlarına göre farklı davranırlar çünkü düşmanlar tehdit edicidir fakat dostlar değildir. Anarşi ve güç dağılımı kimin hangisi olduğunu bize söylemek için yeterli değildir. Tıpkı İngiliz füzelerinin ABD için Sovyet füzelerine göre farklı bir öneme sahip olması gibi ABD'nin askeri gücü de benzer "yapısal" pozisyonlarına rağmen Kanada için farklı Küba için farklı bir öneme sahiptir. Güç dağılımı devletlerin hesaplamalarını etkileyebilir fakat bunun nasıl olduğu kendileri ve diğerleri hakkındaki düşüncelerini şekillendiren öznelerarası anlayışlara ve beklentilere, "bilgi dağılımına" bağlıdır.²² Eğer toplum

19 Waltz, *Theory of International Politics*, s.79-101.

20 Stephen Walt, *The Origins of Alliances*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1987.

21 Örneğin bkz. Herbert Blumer, "The Methodological Position of Symbolic Interactionism", Herbert Blumer, *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1969, s.2. Bu makale boyunca bireyler ve devletler arasında kuramsal açıdan verimli bir analogi yapılabileceğini varsayılmaktayım. Bu insanbiçimcilik için en azından iki haklı gerekçe vardır. Retorikte analogi ana akım uluslararası ilişkiler söyleminde kabul görmüş bir uygulamadır ve bu makale de söylemin dışından değil içerisinden bir eleştiri olduğundan bu uygulamayı takip etmelidir. Ayrıca, devletler uygulamaları ile birbirlerini çıkarlara, korkulara ve bunun gibi şeylere sahip olan "kişiler" olarak oluşturan bireyler topluluğudur. Devlet kimlik ve çıkarlarının oluşumu üzerine geniş kapsamlı bir kuram her halükarda grupların sosyal psikolojisi ve kurumsal kuramın görüşlerinden faydalanmak durumundadır ve bu yüzden benim yapmış olduğum insanbiçimcilik sadece bir önermedir.

22 "Bilginin dağılımı" ifadesini Barry Barnes *The Nature of Power*, çalışmasında kullanmıştır, Cambridge, Polity Press, 1988; ayrıca bkz. Peter Berger ve Thomas Luckmann, *The Social Construction of Reality*, New York, Anchor Books, 1966. Günümüz uluslararası ilişkiler yazınında bilim adamları, uzmanlar ve politikaları yapanların dünyanın neden-sonuç ilişkisinin algılarından oluşan "epistemik topluma" olan ilgi dünya politikasında bilginin rolünün önemli bir parçasıdır; bkz. Peter Haas, "Do Regimes Matter? Epistemic Communities and Mediterranean Pollution Control", *International Organization*, Cilt 43, Yaz 1989, s.377-404; ve Ernst Haas, *When Knowledge Is Power*. Benim inşacı yaklaşımım sadece aynı şekilde bu tür bilginin ayrıca nasıl sosyal yaşamın yapılarını ve öznelerini oluşturduğuna yapılan vurguyu katar.

bir üniversitenin ne demek olduğunu “unutursa” profesörlerin ve öğrencilerin güçleri ve uygulamaları varlıklarını yitirirler; eğer Amerika ve Sovyet Rusya artık düşman olmadıklarına karar verilerse “soğuk savaş biter.” Hareketlerimizi şekillendiren yapıları meydana getiren şey kolektif anlamlardır.

Aktörler bu tip kolektif anlamları paylaşarak -nispeten istikrarlı, kendileri hakkında rol odaklı anlayışlar ve beklentilerle- kimlikler kazanırlar.²³ Kimlikler temelde ilişkiseldir: Peter Berger’in savına göre “kimlikler psikolojik gerçeklikle uyumlu bağlantıları ile her zaman belirli bir sosyalikte inşa edilmiş bir dünyada kimlik olurlar.”²⁴ Her insan kurumsal rolleriyle bağlantılı olarak kardeş, oğul, öğretmen, vatandaş gibi birçok kimliğe sahiptir. Buna benzer bir şekilde bir devlet “bağımsız”, “özgür dünyanın lideri”, “imparatorluk” ve bunlar gibi birden fazla kimliğe sahip olabilir.²⁵ Belirli bir kimliğe olan bağlılık veya bu kimliğin belirginliği değişebilir fakat her kimlik aktörün kuramlar temelinde sosyal bir tanımlamasıdır ve aktörler bu kimliklerle kendilerini ve birbirilerini tanımlar ve bu kimlikler sosyal dünyanın yapısını oluşturur.

Kimlikler çıkarların temelidir. Aktörlerin sosyal bağlamdan bağımsız olarak taşıdıkları çıkar portföyleri yoktur, bunun yerine çıkarlarını olayları tanımlama sürecinde tanımlarlar.²⁶ Nelson Foote’un dediği gibi: “Motivasyon insanın kendisini içinde bulunduğu süregelen sosyal sürecin bir parçası olarak bir problemi aşağı yukarı amaçlarını ve sonuçlarını öngörebileceği bir eylemi gerektirecek şekilde tanımlamasıdır, böylece organizması

23 Ortak anlamların nasıl kimlikler oluşturduğu üzerine mükemmel bir kısa yazı için bkz. Peter Berger, “Identity as a Problem in the Sociology of Knowledge”, *European Journal of Sociology*, Cilt 7, No. 1, 1966, s. 32-40. Ayrıca bkz. David Morgan ve Michael Schwalbe, “Mind and Self in Society: Linking Social Structure and Social Cognition”, *Social Psychology Quarterly*, Cilt 53, Haziran 1990, s. 148-64. Tartışmam içerisinde şu çalışmalardan faydalanmaktayım: George Herbert Mead, *Mind, Self and Society*, Chicago, University of Chicago Press, 1934; Berger ve Luckmann, *The Social Construction of Reality*, Sheldon Stryker, *Symbolic Interactionism: A Social Structural Version*, Menlo Park, Calif., Benjamin/Cummings, 1980; R. S. Perinbanayagam, *Signifying Acts: Structure and Meaning in Everyday Life*, Carbondale, Southern Illinois University Press, 1985; John Hewitt, *Self and Society: A Symbolic Interactionist Social Psychology*, Boston, Allyn & Bacon, 1988; ve Turner, *A Theory of Social Interaction*. Bazı farklılıklara rağmen hemen hemen aynı noktalara Bhaskar ve Giddens gibi yapılaşmacılar tarafından değinilmiştir. Bkz. Roy Bhaskar, *The Possibility of Naturalism*, Atlantic Highlands, N.J., Humanities Press, 1979; ve Anthony Giddens, *Central Problems in Social Theory*, Berkeley, University of California Press, 1979.

24 Berger, “Identity as a Problem in the Sociology of Knowledge”, s. 111.

25 Normalde bu terimlere yer verilirse de ulusal rol kavramları üzerine dış politika yazını bu tarz kimlik diline uyarlanabilir. Bkz. Kal Holsti, “National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy”, *International Studies Quarterly*, Cilt 14, Eylül 1970, s. 233-309; ve Stephen Walker (der.), *Role Theory and Foreign Policy Analysis*, Durham, N.C., Duke University Press, 1987. Bunu yapmaya çalışan önemli bir çalışma için bkz. Stephen Walker, “Symbolic Interactionism and International Politics: Role Theory’s Contribution to International Organization”, C. Shih ve Martha Cottam (der.), *Contending Dramas: A Cognitive Approach to Post-War International Organizational Processes*, New York, Praeger, yayımlanacak.

26 Çıkarların “potföy” kavramı üzerine bkz. Barry Hindess, *Political Choice and Social Structure*, Aldershot, U.K., Edward Elgar, 1989, s. 2-3. “Durumun tanımlanması” etkileşimci kuramın temel bir kavramıdır.

bu eylemi gerçekleştirmek için gereken enerjiyi açığa bırakır.”²⁷ Bazen durumlar tecrübemizin sınırları dışındadır ve bu gibi durumlarda bu durumların anlamlarını ve dolayısıyla çıkarılarımızı benzetmeler yaparak veya sil baştan türeterek kendimiz yaratmak zorunda kalırız. Çoğunlukla bizim kurumsal olarak belirlenmiş rollere göre anlamlandırdığımız rutinleşmiş özelliklere sahiptirler. Bir profesörün öğretmesinin, araştırmasının veya izne çıkmasının “çıkarına” olduğunu söylediğimizde bunu profesörlüğün rol kimliğine bağlantılı olarak söyleriz ve bu söylemlerin belirli durumlarda gerekli olan belirli eylemleri tanımlaması gerekmektedir. Bu muhakkak bu eylemlerin yapılacağı anlamına gelmez (beklentiler ve beceriler eylemlerle eşit değildir) fakat bu eylemleri yapmazlarsa kadro alamazlar. Rollerin olmaması veya başarısız olması durumları ve çıkarları tanımlamayı daha zor hale getirir ve kimlik karışıklığı meydana gelebilir. Bu durum bugün Amerika ve eski Sovyetler Birliği için geçerli gibi görünmektedir: çıkarlarını belirleyen soğuk savaşın karşılıklı tehdit ve düşmanlık nitelendirmeleri olmaksızın bu devletler “çıkarlarının” ne olması gerektiği hakkında emin değillermiş gibi görünmektedirler.

Bir kurum nispeten tutarlı olan kimlik ve çıkar dizisi veya “yapısıdır”. Bu tür yapılar genellikle resmi kurallar ve kaidelerle sistemleştirilmiştir fakat bunlar sadece aktörlerin topluluk bilinci içerisinde sosyalleşmeleri ve bu bilincin bir parçası olmaları sayesinde harekete geçirici bir güce sahip olurlar. Kurumlar aktörlerin dünya düzeni ile ilgili fikirlerinin haricinde var olmayan temelde bilişsel varlıklardır.²⁸ Bu kurumların gerçek veya tarafsız olmadıkları veya sadece inanç ürünü oldukları anlamına gelmez. Kolektif bilinç gibi, kurumların varlıkları “o anda onları kabul eden insanların ötesinde”²⁹ tecrübe edilir. Bu şekilde kurumlar insanların karşısına aşağı yukarı zorlayıcı sosyal gerçeklikler olarak çıkarlar fakat hala aktörlerin kolektif olarak “bildiklerinin” bir işlevidir. Kimlikler ve bu gibi kolektif bilişler birbirilerini haricinde var olmazlar yani “karşılıklı birbirilerini oluşturan” bir yapıdadırlar.³⁰ Bu durumda kurumsallaşma yeni kimlikleri ve çıkarları benimseme sürecidir, bunun dışında

27 Nelson Foote, “Identification as the Basis for a Theory of Motivation”, *American Sociological Review*, Cilt 16, Şubat 1951, s. 15. Çıkarların bu tür güçlü sosyolojik algıları, biraz da haklı olarak, “fazla sosyalleşmiş” oldukları için eleştirilmiştir: bkz. Dennis Wrong, “The Oversocialized Conception of Man in Modern Sociology”, *American Sociological Review*, Cilt 26, Nisan 1961, s. 183-93. Sosyal bağlamda sosyalleşme öncesi fakat bağlayıcı olmayan insan ihtiyaçlarının devreye girmesine odaklanan faydalı düzeltmeler için bkz. Turner, *A Theory of Social Interaction*, s. 23-69; ve Viktor Gecas, “The Self-Concept as a Basis for a Theory of Motivation”, Judith Howard ve Peter Callero (der.), *The Self-Society Dynamic*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991, s. 171-87.

28 Yeni-Durkheimci deyişte kurumlar “sosyal tasvirlerdir”. Bkz. Serge Moscovici, “The Phenomenon of Social Representations”, Rob Farr ve Serge Moscovici (der.), *Social Representations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, s. 3-69. Ayrıca bkz. Barnes, *The Nature of Power*. Yalnız bu fikirleri bireylerin sahip olduğu ve güç ile sonuçların dağılımına müdahale eden nesnelere olarak görmeye meyilli olan dünya politikasında “fikirlerin” rolü hakkındaki yazında görülen bilişsellikten belirgin bir şekilde daha çok sosyalleşmiş bir bilişselliktir. Benim görüşüme daha yakın olan bir bilişsellik için bkz. Emanuel Adler, “Cognitive Evolution: A Dynamic Approach for the Study of International Relations and Their Progress”, Emanuel Adler ve Beverly Crawford (der.), *Progress in Postwar International Relations*, New York, Columbia University Press, 1991, s. 43-88.

29 Berger and Luckmann, *The Social Construction of Reality*, s. 58.

30 Bkz. Giddens, *Central Problems in Social Theory*; ve Alexander Wendt ve Raymond Duvall, “Institutions and International Order”, Ernst-Ötto Czempiel ve James Rosenau (der.), *Global Changes and Theoretical Challenges*, Lexington, Mass., Lexington Books, 1989, s. 51-74.

meydana gelen veya sadece davranışları etkileyen bir şey değildir. Sosyalleşme bilişsel bir süreçtir, sadece davranışsal değildir. Bu şekilde bakıldığında kurumlar işbirlikçi veya çatışmacı olabilirler, bu nokta bazen kurumları işbirliği ile aynı şekilde düşünen uluslararası rejimler yazınında göz ardı edilmektedir. İşbirlikçi ve çatışmacı kurumlar arasında mutlaka önemli farklılıklar vardır fakat nispeten tutarlı bütün öz-öteki ilişkileri –düşmanlar arasındakiiler bile- öznelarası şekilde tanımlanırlar.

Öz-yardım anarşi içinde var olabilecek farklı kimlik ve çıkar yapılarından biri olan bir kurumdur. Anarşi içerisindeki kimlik oluşturma süreçleri öncelikle ve en önemli olarak özün korunması veya “güvenliği” ile ilgilidir. Buna göre güvenlik kavramları özün hangi kapsamda ve hangi tavırla ötekine göre bilişsel olarak tanımlandığına göre değişir³¹ ve benim önerimce anarşinin ve güç dağılımının anlamı bu bilişsel değişkenliğe bağlıdır. Bunu güvenlik sistemlerinin standart bütünü ile örneklendirmeme izin verin.³²

Bir uça devletlerin birbirilerini olumsuz bir şekilde tanımladığı özün kazanımının ötekine kaybı olarak görüldüğü “çekişmeli” güvenlik sistemi vardır. Anarşide olumsuz tanımlama “gerçekçi” güç politikaları sistemlerini meydana getirir: riskten kaçınan aktörler kapasitelerden niyet çıkarımları yaparlar ve nispi kazanç ve kayıpların derdine düşerler. En uç seviyede –Hobbesçu bir anlayış olan herkesin herkesle savaşı durumunda- bu tür bir sistemde toplu eylem neredeyse imkânsızdır çünkü her aktör sırtından bıçaklanma endişesi taşır.

Ortada devletlerin kendisinin ve diğerlerinin güvenliği arasındaki ilişkiyi umursamadıkları “bireyci” güvenlik sistemi vardır. Bu “yeni-liberal” sistemleri kapsar: devletler hala kendi güvenliklerini düşünmektedirler fakat öncelikle nispi değil mutlak kazançlarının derdine düşerler. Kişinin güç dağılımdaki yeri daha az önemlidir ve kolektif eylem daha olasıdır (hala hazırta konma durumu söz konusudur çünkü devletler “egoist” olmaya devam ederler).

Çekişmeli ve bireyci sistemler anarşinin birer “öz-yardım” türleridir ki burada devletler kendilerinin güvenliğini diğerleri ile olumlu bir şekilde ilişkilendirmezler, bunun yerine güvenliğin her iki tarafın kendi sorumluluğu olduğunu düşünürler. Üzerine güvenlik rejimlerinin kurulduğu olumlu bilişsel bir tanımlamanın yokluğunda bu tip sistemlerde güç politikaları özün çıkarlarını gerçekleştirmek için diğerlerini manipüle etme çabalarını içermek durumundadır.

31 Tercih kuramı savunucuları bunu “bağımsız faydalar” açısından değerlendirebilirler. Çoğu sadece özgecilik durumuna odaklanan benzer tercih-kuramcı söylemin genel bir bakışı için bkz. Harold Hochman ve Shmuel Nitzan, “Concepts of Extended Preference”, *Journal of Economic Behavior and Organization*, Cilt 6, Haziran 1985, s. 161-76. Tercih kuramı yazını genelde kimlik sorunları ile davranışları bağdaştırmazlar. İstisnai örnekler için bkz. Amartya Sen, “Goals, Commitment, and Identity”, *Journal of Law, Economics, and Organization*, Cilt 1, Sonbahar 1985, s. 341-55; ve Robert Higgs, “Identity and Cooperation: A Comment on Sen’s Alternative Program”, *Journal of Law, Economics, and Organization*, Cilt 3, İlkbahar 1987, s. 140-42.

32 Güvenlik sistemleri ayrıca fonksiyonel farklılığın veya patronun müşterilerinin güvenlik çıkarlarını tanımlamadaki etki alanında egemen bir rol oynadığı patron ve müşteri arasındaki hiyerarşik ilişkinin derecesine göre değişkenlik gösterebilir. Burada konunun bu boyutuna değinmemekteyim; bu konu üzerine giriş niteliğinde bir tartışma için bkz. Alexander Wendt, “The States System and Global Militarization”, Doktora Tezi, University of Minnesota, Minneapolis, 1989; ve Alexander Wendt ve Michael Barnett, “The International System and Third World Militarization”, yayımlanmamış taslak, 1991.

Bu durum devletlerin birbirilerine olumlu yaklaştıkları ve dolayısıyla her birinin güvenliğinin hepsinin sorumluluğu olarak görülen “işbirlikçi” güvenlik sistemi ile çelişmektedir. Bu hiçbir şekilde öz-yardım değildir çünkü çıkarların tanımlandığı “öz” kavramı toplum ile tanımlanırken ulusal çıkarlar uluslararası olarak tanımlanır.³³ Elbette ki uygulamada devletlerin topluluk ile kendilerini ilişkilendirme derecesi “ittifaklarda” görülebilecek sınırlı durumlardan çok daha kapsamlı “kolektif güvenlik” anlaşmalarına kadar değişkenlik gösterebilir.³⁴ Özün topluluğa olan bağının ne kadar geliştiğine bağlı olarak değişik seviyelerde özgecil veya toplum yanlısı güvenlik uygulamaları meydana gelir. Bu kolektif eylemi aktif tehditlerin varlığından daha bağımsız hale getirir ve hazıra konma durumuna daha az rastlanır.³⁵ Ayrıca bireyin amaçlarını veya “güç politikalarını” oluşturma çabalarını nispi güç yerine ortak normlar üzerinden olacak şekilde yeniden yapılandırır.³⁶

Bu görüşe göre güç ve kurumları dış politikanın birbiriyle çelişen iki farklı açıklaması olarak görmeye eğilimli uluslararası ilişkiler yazını yanlıcıdır çünkü anarşi ve güç dağılımı sadece kurumsal kimlikleri ve çıkarları oluşturan kavrayışlar ve beklentilerin ışığında devletlerin eylemleri içinde anlam kazanır. Öz-yardım böyle bir kurumdur, anarşinin bir türünü meydana getirir fakat bu tek türü değildir. Bu yüzden Waltz’ın üç kısımlı yapı tanımlaması yetersiz gibi görünmektedir. Yapıdan eyleme geçmek için dördüncü bir kısım eklememiz gerekir: sistemde öznelarası oluşturulmuş kimlik ve çıkar yapılarını.

Bu bize devletlerin birbirileri ile karşılaşmadan önceki doğal hallerini gözlemleme şeklimiz için önemli bir çıkarım sunar. Çünkü devletler ilk karşılaşmadan önce kendile-

33 Bu “devletin uluslararasılaşması” anlamına gelir. Bu konu hakkında bir tartışma için bkz. Raymond Duvall ve Alexander Wendt, “The International Capital Regime and the Internationalization of the State”, yayımlanmamış taslak, 1987. Ayrıca bkz. R. B. J. Walker, “Sovereignty, Identity, Community: Reflections on the Horizons of Contemporary Political Practice”, R. B. J. Walker ve Saul Mendlovitz (der.), *Contending Sovereignties*, Boulder, Colo., Lynne Rienner, 1990, s. 159-85.

34 İşbirlikçi güvenlik düzenlemelerinin farklı yapıları için bkz. Charles Kupchan ve Clifford Kupchan, “Concerts, Collective Security, and the Future of Europe”, *International Security*, Cilt 16, Yaz 1991, s. 114-61; ve Richard Smoke, “A Theory of Mutual Security”, Richard Smoke ve Andrei Kortunov (der.), *Mutual Security*, New York, St. Martin’s Press, 1991, s. 59-111. Bunlar faydalı şekilde şu çalışma ile aynı yere konulabilir; Christopher Jencks, “Varieties of Altruism”, Jane Mansbridge (der.), *Beyond Self-Interest*, Chicago, University of Chicago Press, 1990, s. 53-67.

35 Müşterek kimliklerin müşterek eylem sorunlarını azaltmadaki rolü için bkz. Bruce Fireman ve William Gamson, “Utilitarian Logic in the Resource Mobilization Perspective”, Mayer Zald ve John McCarthy (der.), *The Dynamics of Social Movements*, Cambridge, Mass., Winthrop, 1979, s. 8-44; Robyn Dawes et al., “Cooperation for the Benefit of Us-Not Me, or My Conscience”, Mansbridge, *Beyond Self-Interest*, s. 97-110; ve Craig Calhoun, “The Problem of Identity in Collective Action”, Joan Huber (der.), *Macro-Micro Linkages in Sociology*, Beverly Hills, Calif., Sage, 1991, s. 51-75.

36 Bkz. Thomas Risse-Kappen, “Are Democratic Alliances Special?” yayımlanmamış taslak, Yale University, New Haven, Conn., 1991. Bu tür bir sav faydalı bir şekilde feminist söyleme genişletilebilir. Birey üzerine feminist kavramların ilişkisel doğasının faydalı bir genel değerlendirmesi için bkz. Paula England ve Barbara Stanek Kilbourne, “Feminist Critiques of the Separative Model of Self: Implications for Rational Choice Theory”, *Rationality and Society*, Cilt 2, Nisan 1990, s. 156-71. Gücün feminist kavramsallaştırmaları için bkz. Ann Tickner, “Hans Morgenthau’s Principles of Political Realism: A Feminist Reformulation”, *Millennium*, Cilt 17, Kış 1988, s. 429-40; ve Thomas Wartenberg, “The Concept of Power in Feminist Theory”, *Praxis International*, Cilt 8, Ekim 1988, s. 301-16.

ri ve diğerleri hakkında bir görüşe dolayısıyla güvenlik çıkarlarına sahip olmazlar. Eğer Waltz'ın anarşiden dolayı "ekonomik piyasalar gibi uluslararası siyasi sistemler kendi çıkarlarını düşünen tarafların karşılıklı eylemlerinden oluşur"³⁷ görüşüne katılırsak bu doğal hal hakkında çok fazla çıkarım yapmış oluruz. Ayrıca anarşide devletlerin "geyik avı" (*stag hunt*) veya "güvenlik ikilemi" içerisinde kalmak zorunda olduklarını savunursak yine fazla çıkarım yapmış oluruz.³⁸ Bu savlar aktörlerin "bencil" kimliklere ve çıkarlara sahip olmalarına neden olan bir etkileşim geçmişini varsayar fakat etkileşimden önce (hala birinci veya ikinci imge faktörlerine sahip olmadıklarında) kendileri veya diğerleri hakkında bu tarz tanımlamalar yapabilecekleri bir tecrübeye sahip olmayacaklardır. Aksi bir durumu öngörmek etkileşimden önceki şartlarda devletlere ancak toplum içerisinde kazanabilecekleri özellikler atfetmek anlamına gelir.³⁹ Öz-yardım anarşinin asli bir unsuru değil bir kurumdur.

Peki, etkileşimden önceki doğal halin asli özelliği nedir? Diğerleri ile etkileşimi gerektiren nitelikleri hariç tutarsak elimizde iki şey kalır. Birincisi aktörün özünde olan kabiliyetlerini de içeren maddesel tabanıdır. İnsanlar için bu vücuttur, devletler için de örgütsel yönetim donanımıdır. Aslında burada önerdiğim devlet sisteminin üyelerinin oluşturulduğu ham materyalin devletler uluslararası toplumun yapıcı sürecine dahil olmadan önce yerel toplum tarafından meydana getirildiğidir.⁴⁰ Öte yandan bu süreç bireyselliğin uluslararası belirlenmiş şartları olan toprak bağlılığını ya da egemenliği varsaymamaktadır (bu konu daha sonra daha geniş bir şekilde tartışılacaktır). İkincisi ise bu maddesel tabanın korunması arzusudur yani hayatta kalmaktır. Bu "kendini düşünmeyi" gerektirmez fakat aktörler öteki ile etkileşimi olmadan benlik sahibi olmadıklarından bu hayatta kalma mücadelesinin anlamı ve gereklilikleri benlik kavramının gelişme sürecine bağlıdır.

Bütün bunlar gizemli görünüyor olabilir fakat burada önemli bir soru söz konusudur: devletlerin dış politika kimlikleri ve çıkarları devlet sisteminin dışında mıdır yoksa içinde midir? İlk seçenek akılcılığın uygun olduğu bireyselci veya yeterince sosyalleşme-

37 Waltz, *Theory of International Politics*, s. 91.

38 Bkz. Waltz, *Man, the State, and War*; ve Robert Jervis, "Cooperation Under the Security Dilemma", *World Politics*, Cilt 30, Ocak 1978, s. 167-214.

39 Buradaki savım Rousseau'nun Hobbes eleştirisiyle paraleldir. Rousseau'nun gerçekçi uyarlamaları üzerine mükemmel bir eleştiri için bkz. Michael Williams, "Rousseau, Realism, and Realpolitik", *Millennium*, Cilt 18, Yaz 1989, s. 188-204. Williams argues that far from being a fundamental starting point in the state of nature, for Rousseau the stag hunt represented a stage in man's fall. 190. sayfada Williams Rousseau'nun doğal halinden çıkmadan önceki insan tanımlamasını alıntılıyor: "insan sadece kendisini bilmektedir; kendi iyiliğini başkasınıki ile aynı veya karşı olarak göremez; hiçbirseyden nefret etmediği gibi hiçbirşeyi sevmez de; fakat sadece fiziksel içgüdüyle kısıtlı olarak hiç kimse değildir, sadece bir hayvandır". Anarşiyi inşacı bir şekilde değerlendirmeme paralel olan, doğal hal görüşü üzerine Hobbes'un bir başka eleştirisi için bkz. Charles Landesman, "Reflections on Hobbes: Anarchy and Human Nature", Peter Caws (der.), *The Causes of Quarrel*, Boston, Beacon, 1989, s. 139-48.

40 Empirik olarak bu önerme problemlidir çünkü sömürgelerden geri çekilme *decolonization* süreci ve ardından birçok Üçüncü Dünya ülkesinin uluslararası toplum tarafından desteklenmesi "deneysel devletin" ham maddesinin bile devletler toplumu tarafından oluşturulmasının farklı yollarına işaret e(der.) Bkz. Robert Jackson ve Carl Rosberg, "Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood", *World Politics*, Cilt 35, Ekim 1982, s. 1-24.

miş sistem kuramını, ikincisi ise bütünüyle sosyalleşmiş bir sistem kuramını açıklar. Waltz ikinci seçeneğe işaret ediyor gibi görünmektedir ve çekişme ile sosyalleşme olarak yapının devletlerin eylemlerini belirlediği iki farklı mekanizma önerir.⁴¹ Öte yandan bu belirleyici süreç hakkındaki savı anarşinin oluşturucu niteliği olmayan öz-yardım sisteminin varlığını varsaymaktadır. James Morrow'un dediği gibi Waltz'ın bu iki mekanizması kimliği veya çıkarı değil davranışları belirler.⁴² Bu Waltz'ın nasıl "bireycilikle" ve "yapısalcılıkla" itham edilebileceğini açıklar.⁴³ Kimlik ve çıkarın sistemsel oluşumu açısından bireyci, davranışın sistemsel tayini açısından da yapısalcıdır.

Anarşi ve Güç Politikalarının Sosyal İnşası

Öz-yardım anarşinin oluşturucu bir niteliği değilse anarşinin sadece izin verici bir rol oynadığı süreçler sonucu ortaya çıkmak zorundadır.⁴⁴ Bu inşacılığın ikinci bir prensibini yansıtır: eylemlerin belirlendiği anlamlar etkileşim sonucu ortaya çıkar.⁴⁵ Fakat bu bir yana devletlerin birbirleriyle karşı karşıya geldikleri ilk durumlarda sadece kendini düşünen kimlik anlayışı sürdürülebilir olabilir. Öyleyse bu kavramlar sosyal olarak inşa edilmiş olsa bile yeni-gerçekçiler kimlikleri ve çıkarları sabit tutarak özellikle belirli bir anarşik yapıyı sürecin üstünde tutmakta haklı olabilirler. Bu durumda, akılcılar da kurumların yaratabileceği etkinin zayıf ve davranışsal olduğunu ve gerçekçilerin yaratılan her uluslararası kurumun doğası gereği tutarsız olduğunu, bu yüzden de kimlikleri ve çıkarları değiştirebilecek güçleri olmadığı sürece sadece davranışsal değişimin bedeli nedeniyle kısıt-

41 Waltz, *Theory of International Politics*, s. 74-77.

42 Bkz. James Morrow, "Social Choice and System Structure in World Politics", *World Politics*, Cilt 41, Ekim 1988, s. 89. Waltz'ın sosyalleşmeyi davranışsal olarak değerlendirmesi Ikenberry ve Kupchans tarafından gösterilen daha bilişsel bir yaklaşım ile şu makalelerde karşılaştırılabilir: G. John Ikenberry ve Charles Kupchan, "Socialization and Hegemonic Power", *International Organization*, Cilt 44, Yaz 1989, s. 283-316; ve Kupchan ve Kupchan, "Concerts, Collective Security, and the Future of Europe". Onların yaklaşımı benimkine daha yakındır fakat sosyalleşmeyi bütün kimliklerin ve çıkarların tekrar tekrar üretildiği etkileşimin her daim var olan bir özelliği olarak değil de diğerlerinin değerlerini değiştirmeye odaklı bir elit stratejisi olarak tanımlarlar.

43 Bireycilik üzerine bkz. Richard Ashley, "The Poverty of Neorealism", *International Organization*, Cilt 38, İlkbahar 1984, s. 225-86; Wendt, "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory"; ve David Dessler, "What's at Stake in the Agent-Structure Debate?" *International Organization*, Cilt 43, Yaz 1989, s. 441-74. Yapısalcılık üzerine bkz. R. B. J. Walker, "Realism, Change, and International Political Theory", *International Studies Quarterly*, Cilt 31, Mart 1987, s. 65-86; ve Martin Hollis ve Steven Smith, *Explaining and Understanding International Relations*, Oxford, Clarendon Press, 1989. Yeni-gerçekçilikte belirgin olan davranışsalcılık ayrıca yeni-gerçekçilerin yapısalcılıklarını akılcı tercih kuramı ile nasıl bağdaştırdıklarını da açıklar. Akılcı tercih kuramının davranışsal-yapısal karakteri üzerine bkz. Spiro Latsis, "Situational Determinism in Economics", *British Journal for the Philosophy of Science*, Cilt 23, Ağustos 1972, s. 207-45.

44 Belirleyici ve nedensel açıklamalar arasındaki farkın önemini inşacı söylemde yeterince yer verilmemiştir. Bkz. Wendt, "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory", s. 362-65; Wendt, "The States System and Global Militarization", s. 110-13; ve Wendt, "Bridging the Theory/Meta-Theory Gap in International Relations", *Review of International Studies*, Cilt 17, Ekim 1991, s. 390.

45 Bkz. Blumer, "The Methodological Position of Symbolic Interactionism", s. 2-4.

lanmış dışsal olarak yaratılan aktörlerin “süregelen tercih konuları” olduğunu savunmakta haklı olabilirler.⁴⁶ Diğer bir deyişle, izin verici nedensel rolünde bile anarşi etkileşimi ve böylece uygulanabilir diğer sistem kuramlarını da kısıtlayabilir. Bu nedensel konulara önce öz odaklı güvenlik düşüncelerinin nasıl ortaya çıkabileceğini göstererek, sonra da etkili temel nedenin-saldırganlığın- devletleri nasıl diğerlerine değil de bu yola yönlendirdiğini araştırarak değineceğim.

Öz ve çıkar hakkındaki kavramlar önemli ötekilerin belirli uygulamalarını “yanıttmaya” meyillidir. Kimlik oluşumunun bu prensibini sembolik etkileşim anlayışı olan ve benliğin aktörün sosyalleşmesinin bir yansıması olduğunu savunan “ayna benlik” kavramı ele alır.

Birbirileri ile ilk defa karşılaşan iki aktör düşünün –öz ve öteki-.⁴⁷ İkisi de hayatta kalmak istiyor ve belirli fiziksel kapasiteleri var fakat ikisi de biyolojik veya ulusal kaynaklı olarak güç, şan veya fethetme zorunluluğuna sahip değil (hala göz önünde bulundurulmamış) ve aralarında güven duygusuna veya güvensizliğe neden olacak hiçbir geçmiş yok. Peki ne yapmalılar? Gerçekçiler muhtemelen diğerinin niyeti hakkında en kötü çıkarımlar üzerinden hareket etmeleri gerektiğini savunurlar ki bunu söyleyerek hata yapmanın muhtemelen sona neden olacağı olasılığında böyle bir davranışın ihtiyatlı olacağını kanıtlarlar. Böyle bir ihtimal her zaman vardır, sivil toplumlarda bile; fakat insanlar sadece en kötü senaryolar üzerinden kararlar verselerdi toplum diye bir şey var olamazdı. Bunun yerine çoğu kararlar olasılıklar doğrultusunda alınır ve alınmalıdır, ayrıca bu olasılıklar etkileşimden ve aktörlerin *eylemlerinden* meydana gelirler.

İlk olarak özün hamlesi gelir; bu ilerleme, geri çekilme, silah kuşanma, silah bırakma veya bir atak olabilir.⁴⁸ Öz için bu hamle diğerine vereceği yanıtta hazırlığının temelini temsil eder. Fakat öteki bu temeli bilmemektedir ve bu yüzden özün niyeti ve anarşik bir ortamdan bahsettiğimiz için özellikle özün bir tehdit olup olmadığı hakkında çıkarım veya “niteleme” yapmak zorundadır.⁴⁹ Bu çıkarımın içeriği büyük oranda iki değerlendirmeye bağlıdır. Birincisi hamlenin ve özün fiziksel özellikleridir ki bunlar kısmi olarak öz tarafından açığa çıkan hareketin yönü, ses, numaralar ve hamlenin anlık

46 Bkz. Robert Grafstein, “Rational Choice: Theory and Institutions”, Kristen Monroe (der.), *The Economic Approach to Politics*, New York, Harper Collins, 1991, s. 263-64. İşlem bedelinin vaat ettiğine ve limitlerine iyi bir örnek Robert Keohane’in *After Hegemony* çalışmasında yer almaktadır, Princeton, N.J., Princeton University Press, 1984.

47 Dünya politikasında bu durum tamamen mecazi değildir çünkü tarih boyunca devletler birbirilerini “keşfetmişlerdir” ve bu da hemen bir anarşi ortaya çıkarmıştır. İlk karşılaşmaların sistemli deneysel bir çalışması ilginç olurdu.

48 Mead’in hamleler üzerine analizi tanımlayıcı kalmaktadır. Bkz. Mead, *Mind, Self and Society*. Ayrıca işaret vermenin “etkileşimin mekanizmasındaki” rolü üzerine bir tartışma için bkz. Turner, *A Theory of Social Interaction*, s. 74-79 ve 92-115.

49 Kimlik oluşumunun etkileşimci anlatımında nitelendirme süreçlerinin rolü için bkz. Sheldon Stryker ve Avi Gottlieb, “Attribution Theory and Symbolic Interactionism”, John Harvey et al. (der.), *New Directions in Attribution Research*, Cilt 3, Hillsdale, N.J., Lawrence Erlbaum, 1981, s. 425-58; ve Kathleen Crittenden, “Sociological Aspects of Attribution”, *Annual Review of Sociology*, Cilt 9, 1983, s. 425-46. Uluslararası ilişkilerde niteleyici süreçler için bkz. Shawn Rosenberg ve Gary Wolfsfeld, “International Conflict and the Problem of Attribution”, *Journal of Conflict Resolution*, Cilt 21, Mart 1977, s. 75-103.

sonuçları gibi şeylerdir.⁵⁰ İkincisi ise ötekinin bu hamleyi yapmış olduğu takdirde bu gibi özelliklerle neyi amaçlamış olacağıdır. Öteki özün niyeti hakkındaki çıkarımlarında niteleyici bir “hata” yapabilir fakat yine de hamleden önce özün tehditkâr olduğunu varsayması için bir neden yoktur çünkü sadece bir sinyalleşme ve yorumlama sürecinde yanılmanın bedeli ve olasılıklarına karar verilebilir.⁵¹ Sosyal tehditler inşa edilmiştir, doğal değildir.

Bir örnek düşünün. Uzun bir uygarlıkla karşılaşsaydık ilk olarak bize saldırıcaklarını mı varsayardık? Bence böyle yapmazdık. Kesinlikle tetikte olurduk fakat askeri güçlerimizi hazırda tutup tutmayacağımız veya bir saldırıda bulunup bulunmayacağımız -sırf tehlikeli bir düşman olabilecek birini aniden hıms haline getirmemek için- ilk hamlelerini güvenliğimiz açısından nasıl değerlendirdiğimize bağlı olurdu. Diğer bir deyişle hata yapma olasılığı bizi uzaylıların tehditkâr olduğu varsayımıyla hareket etmeye zorlamaz: eylem bizim saptadığımız olasılıklara bağlıdır ve bunlar önemli derecede uzaylıların eylemlerinin işlevidir. Onların hamlelerinden önce olasılıkları saptamak için hiçbir sistemsel temelimiz olmaz. Eğer ilk hamleleri bin tane uzay gemisiyle ortaya çıkıp New York’u bombalamak olursa biz de durumu tehditkar olarak tanımlayıp buna göre yanıt veririz. Fakat bir uzay gemisiyle gelip “barış için geldik” diyormuş gibi görünselerdi, kendimizi “güvende” hisseder ve onların bu hareketi mutlaka bu şekilde yorumlayacakları anlamına gelmese de bizde onlara da benzer bir şekilde güven verici bir hamle yapardık.⁵²

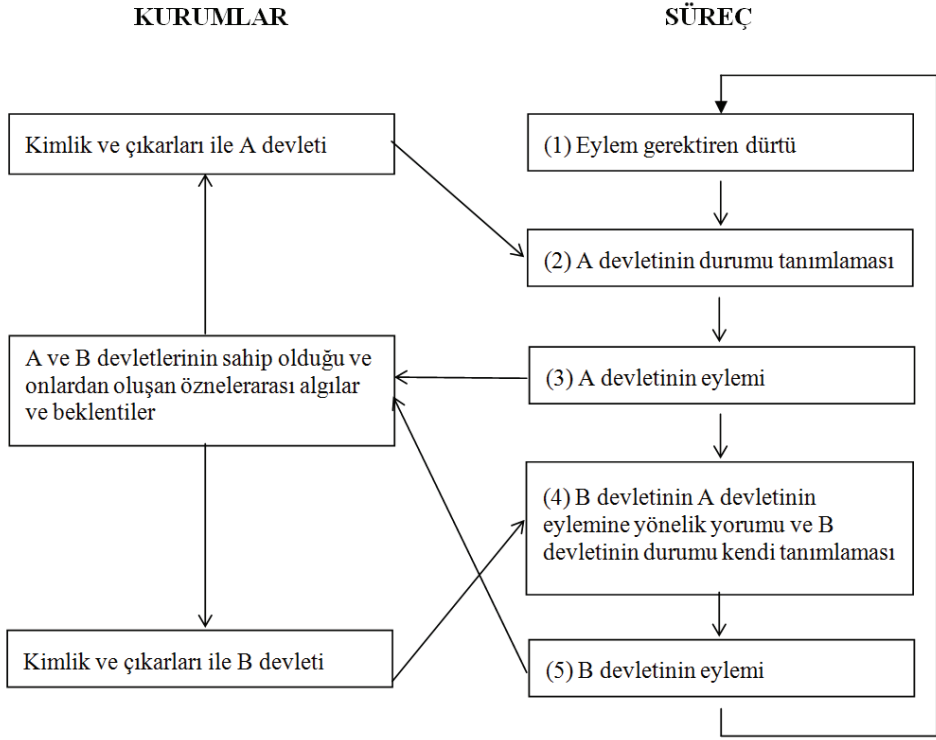
Bu sinyalleşme, yorumlama ve cevap verme süreci “sosyal eylemi” tamamlar ve öznelarası anlam oluşturma süreci başlar. Bu da aynı şekilde gelişir. Öncelikle sosyal eylem iki tarafta da bir diğerinin gelecekteki davranışı hakkında beklentiler yaratır, bunlar muhtemelen hatalıdır ve kesinlikle değişebilir fakat yine de beklentidir. Bu değişebilen bilgiye dayalı olarak öz ötekine nasıl yanıt vereceğini belirten yeni bir hamle yapar ve karşılığında öteki tarafların birbirileri hakkında edindikleri bilgi havuzuna bir yenisini daha ekleyecek bir yanıt verir ve bu şekilde devam eder. Buradaki mekanizma pekiştirmektir; etkileşim aktörleri birbirileri hakkında belirli fikirleri edindiklerinde ödüllendirir ve farklı fikirlerden uzak tutar. Yeterince uzun bir müddette tekrarlandığında bu “karşılıklı tipleştirme” etkileşim sırasında öz ve öteki hakkında nispeten tutarlı kavramlar meydana getirecektir.⁵³

50 “Özün sunumunda” gösterilen “sahne sanatı” üzerine bkz. Erving Goffman, *The Presentation of Self in Everyday Life*, New York, Doubleday, 1959. Durumun tanımlanmasında görünümün rolü üzerine bkz. Gregory Stone, “Appearance and the Self”, Arnold Rose (der.), *Human Behavior and Social Processes*, Boston, Houghton Mifflin, 1962, s. 86-11.

51 Tehdit algısında olasılık ve ihtimallerin rolü üzerine tartışma çoğunlukla Stewart Johnson’un makalemin önceki taslaklarına olan yorumlarına borçludur.

52 Tehdit durumlarında “güvencenin” rolü için bkz. Richard Ned Lebow ve Janice Gross Stein, “Beyond Deterrence”, *Journal of Social Issues*, Cilt 43, No. 4, 1987, s. 5-72.

53 “Karşılıklı tipleştirme” için bkz. Berger ve Luckmann, *The Social Construction of Reality*, s. 54-58.

Şekil 1. Kurumlar ve sürecin birlikte belirlenmesi

Diğer bir deyişle karşılıklı etkileşim sayesinde kendi kimliklerimizi ve çıkarlarımızı tanımladığımız nispeten kalıcı sosyal yapılar meydana getirir ve örneklendiririz. Jeff Coulter yapının sürece olan ontolojik bağımlılığını şöyle özetler: “Sosyal organizasyonların parametreleri sosyal etkileşimde bulunan üyelerin süreç içerisinde uyum sağlamaları ve pratikleri sayesinde süreklilik kazanabilir... Sosyal yapılanmalar dağlar ve ormanlar gibi ‘nesnel’ değerlerdir fakat rüyalar veya havada uçan spekülasyonlar gibi ‘öznel’ de değildir. Bunlar kuramda çoğu sosyal bilimcinin kabul ettiği gibi öznelarası yapılarıdır.”⁵⁴

Şekil 1. de görünen kimlik ve çıkar oluşumunun basit genel modeli işbirlikçi kurumlara olduğu kadar çekişmeli olanlara da uyarlanabilir. Öz-yardımcı güvenlik sistemleri tarafların diğerlerine tehditkar gelecek şekilde davrandıkları ve diğerlerinin güvenilemeyeceği beklentilerinin oluştuğu etkileşim süreçleri sonucunda oluşur. Bu güvensizlik ortamında çekişmeli veya bencil kimlikler ürer; eğer öteki tehditkar ise öz bu tarz bir davranışı özün öteki ile ilişkisi anlayışı içerisinde “yansıtmak” zorundadır.⁵⁵ Diğerlerinin memnu-

54 Jeff Coulter, “Remarks on the Conceptualization of Social Structure”, *Philosophy of the Social Sciences*, Cilt 12, Mart 1982, s. 42-43.

55 Noel Kaplowitz tarafından yazılan şu makaleler uluslararası ilişkilerde bu tarz görüşe önemli katkıda bulunmuştur: “Psychopolitical Dimensions of International Relations: The Reciprocal Effects of Conflict Strategies”, *International Studies Quarterly*, Cilt 28, Aralık 1984, s. 373-406; ve “National Self-Images, Perception of Enemies, and Conflict Strategies: Psychopolitical Dimensions of International Relations”, *Political Psychology*, Cilt 11, Mart 1990, s. 39-82.

niyeti için bir araç olarak görülme kolektif güvenlik için gerekli olan diğerleri hakkında pozitif bir bakış açısını engeller. Öte yandan diğerlerinin özün güvenliğine saygı duyan şekilde davranması da bu tarz bir kimlik saptamasını engeller.⁵⁶

Çekişmeli etkileşim sistemleri aktörlerin kendi güvenliklerini artırmak için gösterdikleri çabaların aynı şekilde diğerlerinin güvenliğini tehdit ettiği, güvensizlik ve yabancılaşmaya neden olan güvenlik “ikilemlerine” eğimlidirler. Bu ikilemleri meydana getiren kimlik ve çıkar tipleri etkileşim haricinde gelişen değil etkileşimin süregelen etkileridir; kimlikler “yerleşik eylemlerden” (*situated activity*) meydana gelirler.⁵⁷ Uzaylılarla ilişkimize güvenlik ikilemi içinde *başlamayız*; güvenlik ikilemleri anarşinin bir sonucu veya doğal durumlar değildir. Tabii ki bu tarz bir ikilem kurumsallaştığında değiştirmek zor olabilir (buna daha sonra tekrar değineceğim) fakat bir husus hala geçerlidir: kimlikler ve çıkarlar her zaman süreç içinde olan kolektif anlamlar tarafından yaratılırlar. Sheldon Stryker’ın vurguladığı gibi: “Sosyal süreç özü ve sosyal ilişkileri inşa etme ve yeniden inşa etme sürecidir.”⁵⁸ Eğer devletler kendilerini bir öz-yardım sistemi içinde bulurlarsa bunun sorumlusu yine kendi eylemleridir. Uygulamaları değiştirmek sistemi oluşturan öznelerarası bilgiyi de değiştirecektir.

Saldırgan Devletler ve İzin Verici Neden Olarak Anarşi

Kimlik oluşumunda ayna kuramı kimlik ve çıkar oluşumu sürecinin nasıl işleyebildiğinin basit bir açıklamasıdır, fakat bize neden bir devlet sisteminin –mesela tartışmalı olsa da bizimkinin- sürecin sonunda bencil ve kolektif olmayan kimliklere sahip olduğunu açıklamaz. Bu bölümde geçerli bir neden olan ve izin verici bir neden olarak anarşi ile bir arada olduğunda öz-yardım sistemi yaratabilen saldırganlığı inceleyeceğim. Fakat bunu yaparken kimlik ve çıkar yapısının anarşinin açıklayıcı rolüne aracı olmak için oynadığı temel rolü göstereceğim.

Saldırganlık savı açık ve ilginçtir. Herhangi bir nedenden dolayı –biyolojik, iç politika veya sistemli mağduriyet- bazı devletler saldırganlığa yatkın hale gelirler. Bu saldırganların veya “çürük elmaların” saldırgan davranışları diğer devletleri çekişmeli güç politikalarına yani ateşe ateşle karşılık vermeye iter çünkü bunu yapamadıkları sürece zarar görebilir hatta yok olabilirler. Bu sav kısmen çok zayıf olduğu için çok güçlüdür: bütün devletler tabiatı gereği güç peşinde koşar (tamamen indirgemeci bir güç politikaları kuramı) gibi güçlü bir sav sunmak yerine, sadece bir tanesinin güç peşinde koştuğunu diğerlerinin de onu takip etmek zorunda olduğunu varsayar çünkü anarşi birinin diğerlerini sömürmesine izin verir.

56 Bu savlar narsisizm ve özgecilik kuramlarında yaygındır. Bkz. Heinz Kohut, *Self-Psychology and the Humanities*, New York, Norton, 1985; ve Martin Hoffmann, “Empathy, Its Limitations, and Its Role in a Comprehensive Moral Theory”, William Kurtines ve Jacob Gewirtz (der.), *Morality, Moral Behavior, and Moral Development*, New York, Wiley, 1984, s. 283-302.

57 Bkz. C. Norman Alexander ve Mary Glenn Wiley, “Situated Activity and Identity Formation,” Morris Rosenberg ve Ralph Turner (der.), *Social Psychology: Sociological Perspectives*, New York, Basic Books, 1981, s. 269-89.

58 Sheldon Stryker, “The Vitalization of Symbolic Interactionism”, *Social Psychology Quarterly*, Cilt 50, Mart 1987, s. 93.

Bu savı ortaya koyarken saldırganlık olasılığının kendi başına devletleri kendi çekişmeli güç politikalarıyla bağdaştırmaya zorlamayacağını tekrarlamak lazım. Saldırganlık olasılığı “her an savaş çıkabilir” anlamına gelmez; aslında savaş pek de muhtemel değildir. Fakat bir saldırgan ortaya çıktığında kimlik ve çıkar oluşumunu benzer bir şekilde olmaya şartlayabilir.

İki devletin anarşisinde eğer öz saldırgan ise öteki de ya güvenliğini öz-yardım olarak tanımlamalı ya da bedelini ödemek zorundadır. Bu yukarıda sözü geçen savın sonucudur: öz hakkındaki algı ötekinin davranışını yansıtır. Çoğunluğun anarşisinde ise saldırganlığın etkisi aynı zamanda hali hazırda sistemde ulaşılmış kolektif kimliğe bağlıdır. Eğer saldırganlık ilk karşılaşmadan hemen sonra ortaya çıkarsa, etkileşime girdiği diğerlerini kendilerini savunmaya zorlar, bu önce bireysel sonra da *eğer* ortak bir tehdit söz konusu ise kolektif olarak gelişir. Bunun gibi savunma ittifaklarının oluşumu eğer kimlik ve çıkar yapısı hali hazırda Hobbesçu maksimum güvensizlik dünyasına evrilmiş ise ciddi şekilde engellenecektir çünkü olası müttefikler birbirilerine büyük oranda güvenmeyecekler ve ciddi kolektif eylem sorunları baş gösterecektir. Bu tarz güvensiz müttefiklerin saldırgan ortadan kaldırıldığında birbirilerine düşmesi de daha olasıdır. Fakat eğer kolektif güvenlik kimliği güçlü ise bir saldırganın ortaya çıkması daha az zarar verici olacaktır. Eğer yırtıcı topluluğun herhangi bir üyesine saldırırsa, saldırgan diğerlerinin güvenliği için bir tehdit oluşturmasa da saldırılan üye “hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için” prensibine sığınacaktır. Eğer saldırgan topluluğa karşı duracak kadar güçlü değilse yenilecek ve kolektif güvenlik sürdürülecektir. Fakat eğer yeterince güçlü ise iki aktör mantığı (bu durumda saldırgan ve topluluk) devreye girecek ve güç dengesi politikaları yeniden tanımlanacaktır.

Sonuç olarak saldırganın ortaya çıkmasının topluluk içindeki kimlik oluşumunun geçmişine nazaran zamanlaması anarşinin izin verici bir neden olarak açıklayıcı rolü için önemlidir. Saldırganlık her zaman kurbanları kendilerini savunmaya iter fakat savunmanın kolektif olup olmayacağı saldırganın hırsları kadar potansiyel kolektif içerisindeki etkileşimin geçmişine de bağlıdır. Sovyet tehdidinin ortadan kalkması NATO’nun üyeleri arasında eski güvensizlikleri açığa çıkaracak mıdır? Belki, fakat bu tehdit olmaksızın güvenliklerini birbirilerinininki ile tanımlayacak nedenleri var ise çıkarılmayacaktır. Kimlikler ve çıkarlar ilişkilere özgüdür, bir “portföyün” özündeki nitelikleri değildir. Devletler belirli ilişkilerinde rekabetçi, bazılarında da dayanışmacı olabilirler. “Olgun” anarşilerin “olgunlaşmamış” olanlara göre saldırganlık sonucu Hobbescu duruma indirgenmesi daha zordur ve kimlik ve çıkar yapılarının bir temsilcisi olan olgunluk sürecin bir işlevidir.⁵⁹

Saldırganlığın kaynağı da önemlidir. Sistemsel etkilere bağışık olan birim düzeyinde nedenlerden (insan doğası veya tek başına iç politikalar gibi nedenler) ortaya çıkarsa inşa edilmiş devlet sistemi dünyasının genetik bir karakteri ile aynı şekilde işler. Başarılı olduğunda bile bu karakter diğer devletlere aynı şekilde cevap vermeyi öğrettiği kadar diğer saldırganlarda evrimsel olarak varlığına devam etmez fakat bu karakterler unutulmadığı için diğer devletler saldırgan yok edilmediği veya özünde değişmediği sü-

59 Anarşilerin “olgunluğu” için bkz. Barry Buzan, *People, States, and Fear*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1983.

rece çekişmeci davranışlarına devam edeceklerdir. Öte yandan yırtıcılığın çok az miktarda olsa bile sistemsal etkileşimden öncesine dayandığı daha olası durumlarda –belki geçmiş mağduriyetin bir sonucu olarak (burada Nazi Almanyası ve Sovyetler Birliği akla geliyor)- öğrenilmiş kimliğe bir karşılıktır. Benzer şekilde gelecekteki sosyal etkileşime bağlı olarak yatıştırma, güvenlik ihtiyaçlarının yerine getirileceğine dair güvenceler, iç politika üzerinde sistemsal etkiler ve bunun gibi diğer şekillerde değişime uğrayabilir. Diğer bir deyişle bu gibi bir durumda sürecin çürük elmayı iyive dönüştürmek için daha fazla umut olur.

Öz-yardım sistemlerinin yaratılmasında yırtıcılığın rolü süreç üzerinde sistematik bir odakla tutarlıdır. Saldırganlığın kaynağı sistemden tamamen bağımsızsa bile anarşide devletlerin etkileşimlerinin niteliğini belirleyen şey devletlerin ne *yaptığıdır*. Bu bağlamda bu tarz bir savı yapısal gerçekçilerin değil de klasik gerçekçilerin vurgulaması şaşırtıcı değildir. Klasik gerçekçilerin güç politikalarının birim düzeyindeki nedenlerine yaptıkları vurgu yapısal gerçekçilerin “yapısal neden” olarak anarşiye yaptıkları vurgudan daha kolay bir şekilde anarşinin açıklayıcı rolüne izin verici bir yaklaşıma (dolayısıyla süreci bir uluslararası ilişkiler görüşüne) götürür;⁶⁰ yeni-gerçekçiler sistem öz-yardım olarak varsayıldığından saldırganlığa ihtiyaç duymaz.

Bu insan doğasının ve iç politikaların dünya politikasında tam olarak ne kadar ve ne şekilde rol oynadığı sorusunu ortaya çıkarır. Bu rol daha büyük ve yıkıcı oldukça saldırganlık daha önemli hale gelir ve anarşi de kolektif kimliklerin oluşmasına daha az yatkın olacaktır. Tabii ki klasik gerçekçiler insan doğasının güç ve şana olan tabiatından gelen bir arzuya kapıldığını varsaymışlardır. Benim görüşümce bunun gibi varsayımlar bir nedenden dolayı ortaya atılmışlardır: değişmeyen Hobbes insanı anarşik sistemin kendi başına, hatta yapı ile zaman zaman ortaya çıkan saldırganlığın birlikte sağlayamadığı küresel politika hakkında insafsız bir karamsarlık için gerekli olan güçlü nedeni sağlamaktadır. Benim gibi bu tarz özcü bir varsayım kuşkuyla yaklaşabilirsiniz fakat sistemsal kuram pahasına kati sonuçlar çıkarabilir. Yapı üzerinde sistemsal sürece olan ilgi belki de devlet kimliklerinin oluşumu hakkında birinci, ikinci ve üçüncü imge kuramları üzerine yapılan tartışmaya yeniden bir göz atmayı gerektiriyor.⁶¹

Şimdilik küresel politikada sistemsal kimlik oluşumu kuramlarının takip etmeye değer olduğunu varsayarak gerçekçi-akılcı ittifak öz-yardımları yaratıldığı ve sürdürüldüğü pratiklerden ayrı bir şey olarak ele alarak “somutlaştırmaktadırlar”. Peter Berger ve Thomas Luckmann somutlaştırmayı şu şekilde tanımlarlar: “[Somutlaştırma] insan faaliyetinin ürünlerinin doğanın gerçekleri, evrensel kanunların sonuçları veya kutsal iradenin

60 Ashley'nin klasik gerçekçi söylemi eleştirel uluslararası ilişkiler kuramına uyarlama çabasının arkasında benzer bir önezi yatıyor olabilir. Bkz. Richard Ashley, “Political Realism and Human Interests”, *International Studies Quarterly*, Cilt 38, Haziran 1981, s. 204-36.

61 Waltz'ın kendisinin sistematik faktörlerin devlet eylemlerini şartladıklarını fakat belirlemediklerini doğrulaması böyle bir tartışmanın doğmasına yardımcı olmuştur. Bkz. Kenneth Waltz, “Reflections on Theory of International Politics: A Response to My Critics”, Robert Keohane (der.), *Neorealism and Its Critics*, New York, Columbia University Press, 1986, s. 322-45. “Demokrasiler birbirleriyle savaşmazlar” gözlemi üzerine yazın gibi devlet kimliğinin “indirgemeci” kuramına dair önemli bir çığır açan şu iki çalışmada da bu soruyla alakalıdır: William Bloom, *Personal Identity, National Identity and International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990; ve Lumsdaine, *Ideals and Interest*.

alametleri gibi insan ürünü olmayan şeylermiş gibi kavranmasıdır. Somutlaştırma insanın insan dünyası üzerindeki etkinliğini unutmaya kabiliyeti olduğunu ima eder ve dahası üretici olan insan ve ürünü arasındaki diyalektik bilince indirgenir. Somutlaştırılan dünya insan tarafından kendi üretken eyleminin sonucu olan özgün sonuç (*opus proprium*) olarak değil de garip bir gerçeklik olarak yani üzerinde hiçbir kontrolünün olmadığı dış kaynaklı (*opus alienum*) olarak tecrübe edilir.⁶² Diğer bir deyişle, gerçekçi-akılcı ittifak devletlerin kimlikleri ve çıkarlarının kolektif kaynağı olduklarını inkâr veya göz ardı ederek çekişmeli güç politikalarının aslında çözmeleri gereken “düzen problemini” yaratmaya yardımcı olduğu gerçeğini inkâr veya göz ardı etmektedirler –gerçekçiliğin kendi kendini gerçekleştiren bir kehaneti olduğu gerçeğini. Haricen oluşmuş olmanın çok ötesinde çekişmeli kimlikleri ve çıkarları oluşturan öznelerarası bilgi her gün “sosyal irade” süreçlerinden meydana gelmektedir.⁶³ Bu devletlerin kendilerinden ne çıkardıklarıdır.

Güç Politikalarının Kurumsal Dönüşümleri

Kimlik ve çıkar oluşumu süreçlerinin devletlerin toprak sahibi olma veya var olma hakkını tanımadıkları –herkesin birbiriyle savaştığı- bir dünya yarattığını varsayalım. Bu dünyada anarşi devlet eylemi için “gerçekçi” bir anlam taşır: güvensiz ve nispi güce odaklı olunmalıdır. Anarşi bu anlamı sadece kolektif, güvensizlik üreten pratikler sayesinde kazanır fakat eğer bu pratikler nispeten istikrarlı ise değişime karşı koyan bir sistem meydana getirebilir. Diğer bir deyişle güç politikaları dünyasının sosyal bir şekilde inşa edildiği gerçeği en azından iki nedenden dolayı değişebilir olmalarını garanti etmez.

İlk neden, meydana geldiğinde her sosyal sistemin üyelerinin karşısına bazı davranışları destekleyen bazılarında da caydırıcı bir sosyal gerçek olarak çıkmasıdır. Örneğin öz-yardım sistemleri çekişmeyi ödüllendirmeye, yardımseverliği de cezalandırmaya yatkındır. Değişim olasılığı bu tarz bir çekişmenin gerekliliklerinin belirli senaryolardan sapacak eylemlere açık kapı bırakıp bırakmadığına bağlıdır. Bırakmaz ise sistem yinelenen fakat kurallara uymayanlar yinelenmeyecektir.⁶⁴

İkinci neden ise sistemsel değişimin aktörlerin nispeten istikrarlı rol kimliklerini koruma çıkarları nedeniyle engellenmesidir. Bu tip çıkarlar sadece sosyal dünya hakkında var olan inançları doğrulama çabasında tecelli eden belirsizliği azaltma arzusu ve kaygısından kaynaklanmaz, aynı zamanda geçmiş pratiklerin bir parçası olarak diğerlerine –özellikle yerel seçmenlere ve devletler söz konusu olduğunda yabancı müttefiklere- verilen taahhütlerin yerine getirilmemesinin neden olacağı zararlardan korunma arzusundan da kaynaklanır. Bu taahhütlerin tetikleyeceği direncin seviyesi aktörlerin belirli rol kim-

62 Bkz. Berger ve Luckmann, *The Social Construction of Reality*, s. 89. Ayrıca bkz. Douglas Maynard ve Thomas Wilson, “On the Reification of Social Structure”, Scott McNall ve Gary Howe (der.), *Current Perspectives in Social Theory*, Cilt 1, Greenwich, Conn., JAI Press, 1980, s. 287-322.

63 Bkz. Richard Ashley, “Social Will and International Anarchy”, Hayward Alker ve Richard Ashley (der.), *After Realism*, (devam eden çalışma), Massachusetts Institute of Technology, Cambridge ve Arizona State University, Tempe, 1992.

64 Bkz. Ralph Turner, “Role-Taking: Process Versus Conformity”, Rose (der.), *Human Behavior and Social Processes*, s. 20-40; ve Judith Howard, “From Changing Selves Toward Changing Society”, Howard ve Callero (der.), *The Self-Society Dynamic*, s. 209-37.

liklerinin “belirginliğine” bağlı olacaktır.⁶⁵ Mesela ABD “komünizm karşıtı mücadelenin lideri” kimliğine karşı olan tehditlere direnme olasılığı “insan hakları destekçisi” kimliğine olan tehditlerden daha fazladır. Fakat hemen hemen her rol kimlik için kendisine meydana okuyan her eylem ve bilginin kavramsal uyumsuzluk ve hatta tehdit algısı yaratması olasıdır ve bunlar özün dönüşümüne ve dolayısıyla sosyal değişime karşı dirence neden olabilir.⁶⁶

Böylece sistemsel ve “psikolojik” nedenlerden dolayı öznelarası algılar ve beklentiler kendini yenileyen bir niteliğe sahip olabilirler, bu da öz ve öteki hakkında yeni fikirlerin aşması gereken süreklilikler yaratır. Bu aktörlerin pratiklerle kimlikler ve çıkarları sürekli yeniden oluşturduğu, sürekli “ileride sahip olacakları seçenekleri şimdiden seçtikleri” gerçeğini değiştirmez.⁶⁷ Öte yandan bu seçeneklerin yeterli özgürlük seviyesinde bile tecrübe edilemeyebileceği anlamına gelir. Bu öz-yardım sistemlerde sadece basit öğrenmenin olası olduğunu savunan gerçekçi duruşa inşacı bir kanıt olabilir. Gerçekçiler bu tarz sistemlerin sosyal bir şekilde inşa edildiğini kabul edebilirler, yine de birbirleriyle örtüşen kimlikler ve çıkarlar kurumsallaştıklarında onları dönüştürmenin neredeyse imkansız olduğunu savunurlar.

Makalenin bundan sonraki kısmında devletlerin kendi yarattıkları Hobbesian dünyadan kaçabilecekleri kimlik ve çıkarların üç farklı kurumsal dönüşümünü irdeleyeceğim. Bunu yaparak “kurumlar kimlikleri ve çıkarları dönüştürür” demenin ne anlama geldiğine bu gibi dönüşümlerin nispeten istikrarlı uygulamalar olduğunu vurgulayarak açıklık getirmeyi amaçlamaktayım.

Egemenlik, Tanınma ve Güvenlik

Hobbesçu bir düzende devletler kendilerini devlet olarak meydana getiren iç süreçlerle ve diğer devletlerden gelen tehditleri engelleyecek maddi kapasiteleri ile bireyleşirler. Bu düzende diğerlerinin saldırganlığından anlık olarak özgür olsalar bile devlet güvenliğinin sosyal tanınmada –öznelarası anlayış veya norm olan devlerin varlık, toprak ve halkına sahip olma hakkında- bir temeli yoktur. Güvenlik sadece bir ulusal güç sorunudur, daha fazlası değildir.

Egemenlik prensibi bu durumu devletin bireyselliğine ve güvenliğine sosyal bir temel kazandırarak dönüştürür. Egemenlik bir kurumdur ve bu yüzden sadece öznelarası

65 Bağlılık ve kimlik arasındaki ilişki için bkz. Foote, “Identification as the Basis for a Theory of Motivation”; Howard Becker, “Notes on the Concept of Commitment”, *American Journal of Sociology*, Cilt 66, Temmuz 1960, s. 32-40; ve Stryker, *Symbolic Interactionism*. Rolün öne çıkması için Stryker’in aynı çalışmasından faydalanılabilir.

66 Kimliğe yönelik tehditler ve yaratabilecekleri direnç türleri için bkz. Glynis Breakwell, *Coping with Threatened Identities*, London, Methuen, 1986; and Terrell Northrup, “The Dynamic of Identity in Personal and Social Conflict”, Louis Kreisberg et al. (der.), *Intractable Conflicts and Their Transformation*, Syracuse, N.Y., Syracuse University Press, 1989, s. 55-82. Değişime karşı direncin genel bir anlatımı için bkz. Timur Kuran, “The Tenacious Past: Theories of Personal and Collective Conservatism”, *Journal of Economic Behavior and Organization*, Cilt 10, Eylül 1988, s. 143-71.

67 James March, “Bounded Rationality, Ambiguity, and the Engineering of Choice”, *Bell Journal of Economics*, Cilt 9, Sonbahar 1978, s. 600.

anlayış ve beklentilerle var olur; öteki olmadan egemenlik olmaz. Bu anlayış ve beklentiler sadece belirli türde bir devleti –“egemen” devleti– meydana getirmekle kalmaz, kimlikler ilişkisel olduğundan aynı zamanda belirli yapıda bir toplum meydana getirir. Bu toplumun özünde toprakları üzerinde bir diğerinin ayrıcalıklı siyasi otoriteye sahip olma hakkının karşılıklı tanınması yatar. Bu karşılıklı “yetkiler”⁶⁸ işlevselden ziyade mekânsal olarak farklılaştırılmış bir dünya yaratır –uygulama alanlarının belirli aktivitelerin gerçekleşmesinin değil de “ulusal” ve “uluslararası” alanların oluşturduğu ve bu alanların etrafında düzenlendiği bir dünya.⁶⁹ Tabii ki bu alanlar arasındaki sınırların konumu bazen tartışmaya açık olabilir ki savaş devletlerin bireyliklerinin koşullarını müzakere ettikleri bir uygulamadır. Fakat bu sadece karşılıklı tanıma ile devletlerin “karasal mülkiyet hakkına” sahip oldukları gerçeğini değiştirmez.⁷⁰ Bu tanıma devlet dışı aktörleri etkisiz bırakan ve devletlerarası etkileşimi güçlendiren ve dengelenmesine yardımcı olan bir “sosyal müzakere sonucu” olarak işlev görür.⁷¹

Egemenlik normlarının günümüzde varlığı öylesine kabul görmüş öylesine doğaldır ki ne derecede varsayıldığını ve uygulamanın süregelen bir eseri olduğunu gözden kaçırmak kolaydır. Devletler başkalarını değil de “kendi” “vatandaşlarını” vergiye tabi tuttuklarında, “ithalata” karşı kendi pazarlarını “koruduklarında”, savaşın birinde binlerce Iraklıyı öldürürken diğerinde, bir “sivil” savaşta, bir kişiyi bile öldürmeyi reddettiklerinde ve egemenlik kurumunu yok etmeyi amaçlayan bir rejime karşı küresel savaş açıp sonra da Almanya’yı Almanlara geri verdiklerinde egemen devlerin ne olduğuna dair ortak normların temeline aykırı davranıyor ve onları yeniden üretiyorlar.

Devletler bu normlara uymazlarsa (“devlet” kimlikleri olmasa da) “egemen” kimlikleri yok olur. Egemen devlet uygulamaların süregelen bir başarısıdır, normların yaratılması

68 Haskell Fain, *Normative Politics and the Community of Nations*, Philadelphia, Temple University Press, 1987.

69 Bu devletler arasında işlevsel ayırım yapmama prensibinin öznelerarası temelidir, öznelerarası bir temeli olmadığından Waltz’ın yapı tanımının “dışında kalır”. Uluslararası ilişkiler yazınında fiziksel alanın sosyal üretimi özellikle post-yapısalcılar tarafından vurgulanır. Örneğin bkz. Richard Ashley, “The Geopolitics of Geopolitical Space: Toward a Critical Social Theory of International Politics”, *Alternatives*, Cilt 12 Ekim 1987, s. 403-34; ve Simon Dalby, *Creating the Second Cold War*, London, Pinter, 1990. Fakat uygulamanın hem sonucu hem de bir parçası olarak alan fikri yapılaşımca söylemde de önplandadır. Bkz. Giddens, *Central Problems in Social Theory*; ve Derek Gregory ve John Urry (der.), *Social Relations and Spatial Structures*, London, Macmillan, 1985.

70 Bkz. John Ruggie, “Continuity and Transformation in the World Polity: Toward a Neorealist Synthesis”, *World Politics*, Cilt 35, Ocak 1983, s. 261-85. *Mind, Self, and Society*, kitabının 161. sayfasında Mead şu savı ortaya koyar: “Bu benim mülküm, onu ben kontrol etmeliyim” dersek bu bildirim mülkün varolduğu her topluluktakiyle aynı olması gereken belirli karşılıklar doğurur. Bu mülke yönelik organize bir tavır içerir ki bu da topluluğun her üyesi için geçerlidir. Kişi kendi mülkü üzerinde kati bir kontrol davranışına sahip olmadı ve başkalarının mülküne saygı duymalıdır. Organize olmuş bir takım karşılıklar olarak bu davranışlar herkes için geçerli olmalıdır, böylece bir kişi böyle bir şey söylediğinde diğerlerinin vereceği karşılığı doğurmuş olur. Bu tarz genel karşılıklar toplumu mümkün kılan şeylerdir”.

71 “Sosyal müzakere sonucunun” tanımı ve konu üzerine bir tartışma için bkz. Raymond Murphy, *Social Closure*, Oxford, Clarendon Press, 1988.

hiçbir zaman uygulamanın haricinde var olamaz.⁷² Bu yüzden “egemenlik kurumu kimlikleri dönüştürür” demek “düzenli uygulamalar karşılıklı oluşturulan egemen kimlikler (aktörler) ve bağlı oldukları kurumsal normlar (yapılar) üretirler” demenin kısa bir yoludur. Uygulamalar aktör-yapı sorununun inşacı çözümlemesinin merkezindedir. Devam eden süreç belirli tarihsel bağlamlarda politik olarak problemlili olmayabilir ve hatta karşılıklı tanıma toplumu oluşturulduğunda üyeleri için –dezavantajlı olanlar dahi⁷³– sürekliliğini sağlamak menfaatlerinedir. Aslında bu bir yönden bir kimliğe sahip olmanın ne demek olduğudur. Fakat kimlik ve kurum aktörlerin ne yaptıklarına bağımlı kalır: bu uygulamaları ortadan kaldırmak varlığın öznelarası şartlarını da ortadan kaldırır.

Bu bize egemen devletlerin kurumlarının sosyal etkileşimle nasıl yeniden üretildiği hakkında bir şeyler söyleyebilir fakat neden ilk başta bu yapıda kimlik ve çıkarların ortaya çıktığını söylemez. Bunun gerçekleşmesi için gerekli olan iki neden vardır: (1) etkileşimin yoğunluğu ve düzenliliği yeterince yüksek olmalı ve (2) aktörler önceden var olan kimlik ve etkileşim yapılarından memnuniyetsiz olmalıdırlar. Bir oyuncunun kendi egemenliğinin tanınması karşılığında diğerlerinin egemenliğini tanıyacağı bir “sigorta oyunu” (*assurance game*) yapısına sahip olduğundan, bu şartlar dahilinde bir karşılıklı tanıma normu sosyal güven açısından nispeten çok çaba gerektirmez. Ausburg Barışı (1555) ve Westphalia Barışı (1648) dahilinde olan uluslararası yasal prensipleri dile getirmek yeni oluşmuş sosyal mutabakatların ihlali için gereken net kriterler oluşturmak için yardımcı olabilir.⁷⁴ Fakat böyle bir mutabakatın geçerliliği devletlerin eylemlerine bağlıdır. Eğer birbirilerine egemen gibi davranırlarsa öznellik türünü kurumsallaştırırlar; aksi bir durumda bu tür norm haline gelmeyecektir.

Egemenlik uygulamaları güvenlik ve güç politikaları anlayışını an azından üç farklı şekilde değiştirecektir. Birincisi, devletler kendilerinin güvenliğini (ve bizimkini) belirli bir toprak üzerinde “mülkiyet haklarını” korumak üzerine tanımlayacaklardır. Şimdi bunu doğal olarak görüyoruz fakat aslında karasal sınırlarını korumak devletin ve vatandaşlarının hayatta kalmaları anlamına gelmez. Hatta bazı devletler belirli topraklarından feragat ettikleri takdirde muhtemelen daha güvenli olurlar –bazı azınlık cumhuriyetlerinin “Sovyetler Birliği”, Hırvatistan ve Slovenya’nın “Yugoslavyası”, Batı Şeria’nın İsrail’i ve dahası gibi. Diğer bir deyişle egemenlik uygulamalarının tarihsel olarak belirli karasal alanlar yaratmaya doğru yöneldiği gerçeği devletlerin bu kimlikte işleyebilmeleri için neyi “güvence altına almaları” gerektiğini kavramalarını etkiler, bu yüzyıllar boyunca karasal sınırların “güçlenmesini” açıklamaya yardımcı olabilecek bir süreçtir.⁷⁵

72 Bkz. Richard Ashley, “Untying the Sovereign State: A Double Reading of the Anarchy Problematique”, *Millennium*, Cilt 17, Yaz 1988, s. 227-62. Daha modern algılara sahip olanlar kurumlara aynı derecede uygulama-odaklı bir bakış açısını Blumer’in “The Methodological Position of Symbolic Interactionism” makalesinin 19. Sayfasında bulabilirler: “Norm, değer, sosyal kurallar ve bunun gibi kavramların karşılıksız kabulü hiçbir sosyal bilimciyi hepsinin bir sosyal etkileşim süreci sonucu-ki bu süreç sadece değişimleri için değil aynı derecede sağlama için gereklidir- ortaya çıktığı gerçeğine kör etmemelidir. Kuralları yaratan ve sürdürülmesini sağlayan grup hayatındaki sosyal süreçtir, tam tersi değil”.

73 Örneğin bkz., Mohammed Ayoob, “The Third World in the System of States: Acute Schizophrenia or Growing Pains?” *International Studies Quarterly*, Cilt 33, Mart 1989, s. 67-80.

74 Bkz. William Coplin, “International Law and Assumptions About the State System”, *World Politics*, Cilt 17, Temmuz 1965, s. 615-34.

75 Bkz. Anthony Smith, “States and Homelands: The Social and Geopolitical Implications of National Territory”, *Millennium*, Cilt 10, Sonbahar 1981, s. 187-202.

İkincisi, devletler egemenlik normlarının başarıyla içselleştirebildikleri derecede diğerlerinin karasal haklarına saygılı olacaktırlar.⁷⁶ İhlalciler cezalandırıldığında bu bedellerin ne olabileceğini herkese hatırlatsa da (Körfez Savaşı'ndaki gibi) bu kısıtlama esasen egemenlik normlarını ihlal etmenin bedeli yüzünden *değildir*, kısmen “egemen” devletin “adil neden” olmadan başkalarının karasal haklarını ihlal etmeyen devlet olmasından dolayıdır. David Strang'ın ikna edici bir şekilde savunduğu bu tarz kurumsal etkinin açık bir örneği de zayıf devletlere karşılıklı tanınan toplumlarda ve bu toplumların dışında gözle görülür şekilde farklı davranılmasıdır.⁷⁷ ABD'yi Bahamaları işgal etmekten yada Nijerya'yı Togo'yu ele geçirmekten yada Avusturalya'yı Vanuatu'yu işgal etmekten alıko-yan nedir? Açıkça görülüyor ki konu güç değildir ve bu örneklerde yaptırımların bedeli göz ardı edilebilirdi. Basitçe bu işgaller büyük güçlerin “çıkartına” olmadığı savunulabilir ve böyle de olabilir fakat çıkarlarına uymaması sadece zayıf devletlerin egemenliklerini tanımlarıyla anlaşılabilir. Arkadaşlarını sömürmek çıkarıma değildir fakat bu böyle bir eylemin nispi bedellerinden veya faydalarından dolayı değil, arkadaşların oldukları içindir. Tanınmanın olmaması aynı şekilde Batılı devletlerin toprak işgali uygulamalarını, rehin almalarını ve Yerli Amerikalı ve Afrikalı insanlara soykırım yapmalarını açıklamamıza yardımcı olur. Güç sadece o dünyada önemlidir, günümüz dünyasında değil.

Son olarak süregelen sosyalleşmelerinin devletlere egemenliklerinin başka ülkele- rin onları tanımalarına dayalı olduğunu öğrettiği derecede devletler güvenliklerini sağlamak için daha çok uluslararası toplumun kurumsal yapısına ve daha az bireysel ulusal araçlara –özellikle askeri güce- sırtını dayar. Diğer bir deyişle egemenlik kurumunda şekillenmiş öznelarası algılar diğerlerinin gücünün özün güvenliği için ne anlam ifade ettiğini yeni- den tanımlayabilir. Politika açısından bu devletlerin kısa-dönemli hayatta kalma ve nispi güç hakkında daha az endişelenebilecekleri ve böylece kaynaklarını buna göre yönlendire- bilecekleri anlamına gelir. Gariptir ki en güç olan en büyük ulusal araçlara sahip devletler olan büyük güçlerin bu dersi öğrenmeleridir; küçük güçler ulusal araçlara sırtını dayama gibi bir lükse sahip değildirler ve bu yüzden toplu tanınmanın güvenliğin temel taşı oldu- ğunu daha hızlı öğrenirler.

Bunların hiçbiri egemen devletler topluluğunda büyük güçlerin bağlam dışı oldu- ğu anlamına gelmez. Bazen devletler varlıklarını veya belirli toprak taleplerini tanımayan, ekonomi politikalarının dışsallığından hoşlanmayan ve bunun gibi nedenlerden dolayı diğerleri tarafından *tehdit edilirler*. Fakat çoğu zaman bu tehditler egemenlik oyununun koşulları üzerinden yürür. Napolyon'un ve Hitler'in kaderi böyle olmadığı zamanlarda ne olacağı göstermiştir.

76 Bu uluslararası sistemde siyasi alanı ve kimliği organize eden ve geleneksel egemenlik anlayışıyla uyum sağlayabilecek başka kıyaslayabileceğimiz prensipler olmadığını savunur, aslında elbette vardır. “Etki alanları” ve “gayriresmi imparatorluklar” için bkz. Jan Triska (der.), *Dominant Powers and Subordinate States Durham*, N.C., Duke University Press, 1986; ve Ronald Robinson, “The Excentric Idea of Imperialism, With or Without Empire”, Wolfgang Mommsen ve Jürgen Osterhammel (der.), *Imperialism and After: Continuities and Discontinuities*, London, Allen & Unwin, 1986, s. 267-89. Araçların egemenlik kavramları için bkz. Michael Barnett, “Sovereignty, Institutions, and Identity: From Pan-Arabism to the Arab State System”, (yayımlanmamış taslak), University of Wisconsin, Madison, 1991.

77 David Strang, “Anomaly and Commonplace in European Expansion: Realist and Institutional Accounts”, *International Organization*, Cilt 45, İlkbahar 1991, s. 143-62.

Benciller Arasındaki İşbirliği ve Kimlik Dönüşümü

Bu bölüme Hobbesçu doğa ile başladık. Güvenden yoksun, zamandan kısıtlı ve nispi güç kaygılarının yüksek olduğu bu ortamda ortak kazanç için işbirliği oldukça zordur. Hayat “berbat, zalim ve kısadır”. Egemenlik bu sistemi (çoğunlukla) karşılıklı tanınmış mülkiyet haklarıyla ve (çoğunlukla) çekişmeli yerine egoist güvenlik kavramlarıyla Lockeçu bir dünyaya dönüştürür, böylece devletlerin hâlihazırda var olan potansiyel işbirlikçiler tarafından her an ele geçirilebileceği korkusunu azaltır ve daha direk işbirliği yapıları üzerine düşüncelerine izin verir. Bu tarz bir işbirliği için gerekli olan bir koşul potansiyel kazançların var olması fakat tek taraflı eylemlerle gerçekleştirilemeyeceği gerçeği açısından sonuçların olumlu bir şekilde birbirine bağlı olmasıdır. Brezilya ve Botsvana gibi ülkeler birbirilerinin egemenliğini tanıyabilirler fakat ortak bir eylem içerisine girebilmeleri için daha fazla teşvike ihtiyaçları vardır. Önemli bir teşvik kaynağı yeni iletişim teknolojileri, nükleer silahlar, endüstriyel gelişimin getirdiği dışsallıklar ve bunun gibi şeylerle dolu bir dünyada devletler arasındaki etkileşimin büyüyen “dinamik yoğunluğudur.”⁷⁸ Maalesef büyüyen dinamik yoğunluk devletlerin ortak kazançlar sağlayacağını garantiemez; birbirine bağımlılık ayrıca zafiyete ve “asalak” haline getirme riski taşır ki bu da sömürüldüğünde işbirliği yerine çatışma kaynağı haline gelecektir.

Bu durum aşına olduğumuz egoist devletlerin sıklıkla kendilerini sadece bir kere oynadığında hakim olan stratejinin kaçmak olduğu bir oyun olan mahkum çıkmazı içinde bulacakları varsayımının altına yatan mantıktır. Öte yandan Michael Taylor ve Robert Axelrod’unda gösterdiği gibi yineleme ve geleceğin kafi olan gölgesi dahilinde dişe dış stratejisini uygulayan egoistler bu sonuçtan kaçabilir ve işbirlikçi kurumlar inşa edebilirler.⁷⁹ Görünüşte bu süreç hakkında anlattıkları hikaye George Herbert Mead’in bir kısmı “oyunlarla” anlatılan etkileşim üzerine inşacı analizine oldukça benzemektedir.⁸⁰ İşbirliği özün işbirliğine olan isteğini belirten bir işarettir; öteki kaçarsa öz de sömürülmeye olan isteksizliğini belirterek aynısını yapar; zamanla ve karşılıklı oyunla ikisi de diğerinin davranışı hakkında nispeten tutarlı beklentiler oluşturur ve bunlarla beraber işbirliğine yönelik (ya da tam tersi) alışkanlıklar geliştirirler. Öte yandan iletişim, öğrenme ve alışkanlık yaratma konusundaki benzer kaygılara rağmen etkileşimin oyun-kuramcı ve inşacı analizleri arasında kurumların nedensel güçlerin nasıl kavramlaştırıldığı konusunda önemli bir fark vardır.

İşbirliğinin geleneksel oyun-kuramcı analizinde, ötelenmiş olanında bile, oyunun -kimliklerin ve çıkarların- yapısı etkileşimden bağımsızdır ve bu yüzden değişmez.⁸¹

78 “Dinamik yoğunluk” için bkz. Ruggie, “Continuity and Transformation in the World Polity”; ve Waltz, “Reflections on Theory of International Politics”. Birbirine bağımlılığın sosyal öğrenmenin hızı ve derinliği üzerindeki şartlayıcı rolü benim üzerinde durduğumdan çok daha fazladır. Anarşide birbirine bağımlılığın sonuçları için bkz. Helen Milner, “The Assumption of Anarchy in International Relations Theory: A Critique”, *Review of International Studies*, Cilt 17, Ocak 1991, s. 67-85.

79 Bkz. Michael Taylor, *Anarchy and Cooperation*, New York, Wiley, 1976; ve Robert Axelrod, *The Evolution of Cooperation*, New York, Basic Books, 1984.

80 Mead, *Mind, Self and Society*.

81 Kesin konuşmak gerekirse bu doğru değildir çünkü ötelenmiş oyunlarda var olan faydalara gelecek faydaların eklenmesi T1de oyunun bedel yapısını değiştirir. Çıkarın bu dönüşümü tamamen aktörde meydana gelir ve aynı şekilde başkasıyla olan etkileşimin bir sonucu değildir.

Kimlik ve çıkar oluşumunun etrafında bir “kara kutu” vardır ve analiz bunun yerine beklentiler ve davranışlar arasındaki ilişkiye odaklanır. Etkileşimden doğan normlar aktörlerden bağımsız olan ve yenilerini oluşturma sürecinin bedellerinden dolayı değişime direnen kurallar ve davranışsal nizamlar olarak ele alınırlar. Egoist aktörler arasındaki işbirliğinin oyun-kuramcı analizi temelde davranışsaldır.

Aksine işbirliğinin inşacı bir analizi davranışlardan ortaya çıkan beklentilerin kimlikleri ve çıkarları nasıl etkilediği üzerine yoğunlaşır. Kurumlar yaratma süreci sadece bağımsız olarak oluşmuş aktörlerin davranışlarına dışarıdan kısıtlama süreci değil, öz ve ötekine dair yeni algıları içselleştirme, yeni rol kimlikler edinme sürecidir.⁸² Diğer bir deyişle böyle bir amacı olmadığında bile egoistlerin işbirliğini öğrendikleri süreç aynı zamanda çıkarlarını sosyal normlara ortak bağlılıklarına göre yeniden şekillendirme sürecidir. Bu zamanla sonuçların birbirilerine olumlu bağlılığından faydaların birbirilerine olumlu bağlılığına veya söz konusu olan normlar çerçevesinde düzenlenmiş ortak çıkarlara dönmeye meyillidir. Bu normlar sadece değişimin bedellerinden dolayı değil, aktörlerin kimliklerine ve çıkarlarına bağlılıklarına tabi olduklarından değişime direneceklerdir. Diğer bir deyişle “işbirliği sorununun” inşacı analizi davranışsaldan ziyade temelinde bilişseldir çünkü kimliklerin ve çıkarların, “oyunun” yapısını belirleyen öznelerarası bilgiyi etkileşimin bir parçası olarak görür ve onun tarafından somutlaştırıldığını savunur.

Batı Avrupa’daki ortak güvenliğin geleceği hakkındaki tartışma bu farklılığın önemini gösterebilir. Zayıf bir liberal veya akılcı analiz Avrupa devletlerinin çıkar “portföyünün” özünde değişmediğini ve Sovyet tehdidinin ortadan kalkması ve Almanya’nın güçlenmesi gibi yeni faktörlerin ortaya çıkmasının var olan düzenlemeleri devam ettirmenin zarar-fayda durumunu değiştireceğini ve böylece var olan kurumların yıkılacağını savunurdu. Avrupa devletleri uzun süreli işbirliği kurumları inşa ettiler ve aynı nedenler onların bu kurumları reddetmeye yöneltebilir; Avrupa’daki güç politikaları oyunu değişmemiştir. Bu sorun üzerine güçlü bir liberal veya inşacı analiz ise dört asırdır süren işbirliğinin sonuçların birbirine olumlu bağlılığını devletlerin gittikçe artan bir şekilde kendi “öz”-çıkartlarını tanımladıkları ortak bir “Avrupa kimliğine” dönüştürebileceğini savunurdu.⁸³ Başlangıç noktası egoist nedenler olmuş olsa da işbirliği süreci bu nedenleri kimlikleri ve çıkarları yeni öznelerarası algılar ve bağlılıklar çerçevesinde yeniden oluşturarak tanımlama eğilimindedir. Yirminci yüzyılın sonlarında güç dağılımındaki değişimler inkâr edilemez şekilde bu yeni algılara bir engeldir fakat eğer Batı Avrupa devletleri bedeli doğru olduğu takdirde ortak güvenlikten vazgeçmeye yönelik tabiatlarında var olan dışsal bir çıkara sahip olsalardı engel olmazdı. Kimlikleri ve çıkarları sürekli olarak süreç içerisindedir ve ortak kimlikler “bütünleşik” hale geldiğinde egoist olanlar gibi değişime karşı dirençli olacaklardır.⁸⁴ Yeni türde sosyal bilgilere katılmayla 1990’ların Avrupa devletleri artık 1950’dekiler gibi olmayabilir.

82 Axelrod’a adil olmak gerekirse, normların içselleştirilmesinin kurumların direncini artıracak gerçek bir olasılık olduğunu söylemiştir. Benim söylemek istediğim bu önemli fikrin kimlikleri ve çıkarların haricen var olduğunu savunan bir kuramdan çıkarılamayacağıdır.

83 “Avrupa kimliği” için bkz. Barry Buzan et al. (der), *The European Security Order Recast*, London, Pinter, 1990, s. 45-63.

84 “Gömülmüşlük” için bkz. John Ruggie, “International Regimes, Transactions, and Change: Embedded Liberalism in a Postwar Economic Order”, Krasner, *International Regimes*, s. 195-232.

Kritik Strateji Kuramı ve Kolektif Güvenlik

Kimlik ve çıkarların “işbirliği gelişimi” içerisinde dönüşmesi iki önemli engelle karşılaşır. Birincisi süreç birikimle büyür ve yavaştır. Aktörlerin bu tip bir süreçteki tipik amaçları nispeten istikrarlı bir bağlamda ortak faydalar elde etmektir ve bu yüzden bu bağlamın parametrelerinin (kimliklerin ve çıkarların yapıları da dahil) nasıl değiştirilebileceği üzerine önemli gayretler içerisine girmezler ve özellikle bu tür değişimleri getirmek için düzenlenmiş politikalar izlemeleri pek olası değildir. İşbirliğini öğrenmek bu parametreleri değiştirebilir fakat bu var olan kurumların ötesine geçmek için kasti çabaların bir sonucu olarak değil başka nedenlerden dolayı izlenen politikaların kasıtsız bir sonucu olarak ortaya çıkar.

Daha önemli olan ikinci engel ise işbirliğinin gelişimi hikâyesi aktörlerin birbirlerine karşı olumsuz görüşleri olmadığını varsaymasıdır. Aktörler öncelikle mutlak kazançlarla ilgilenmelidirler; antipati ve güvensizliğin güvenliklerini göreceli koşullarla tanımlamaya yönlendirdiği derecede işbirliğinin getirdiği zafiyetleri kabul etmek zorlaşacaktır.⁸⁵ Bu önemlidir çünkü özellikle devlet sistemindeki “merkezi denge” sıklıkla bu tarz çekişmeli düşünceden mustarip gibi görünür ve bu yüzden gerçekçiler bir “kutup” (örneğin Batı) içerisindeki çekişme olasılığı kutuplar arasındaki çekişmenin (Doğu-Batı çatışması) hâkimiyetine zarar verir. Kutuplar arasındaki ilişkiler silah kontrolü gibi alanlarda karşılıklı olumlu görüşlerden etkilenebilir fakat güvensizlik havası bu tarz bir işbirliğine dönüşürücü sonuçlarına açık kapı bırakmaz.⁸⁶ “İşbirliğinin gelişimini” gerçekleştiren olumsuz ilişkilendirmenin koşulları kati şekilde böyle bir mantığa karşı işlev görür.

Bu görünüşte kontrol edilemeyen durum yine de kasıtsız sonuçlardan ziyade kimlik ve çıkar yapılarını değiştirecek daha çok bilinçli çabalarla yürütülen oldukça farklı bir dönüşüm mantığından etkilenebilir. Sözde devrimcilerin kendileri sosyalleşmenin kimlik ve çıkar yapıları üzerindeki etkiler olduğu varsayıldığından böyle bir gönüllülük inşacılığın ruhuna aykırı gibi görünebilir. Kimliklerini borçlu oldukları şeyi nasıl değiştirmeyi düşünebilirler? Bu olasılık özün sosyal saptaması ile tercihin kişisel saptaması arasındaki farklılıkta yatar. Mead bu iki farklı açıyı “sosyal benlik” (“me”) ve “kişisel benlik” (“I”) olarak isimlendirmiştir.⁸⁷ “Sosyal benlik” (“me”) özneliğin diğerlerine kıyasla tanımlanmış tarafıdır; örneğin bir kişinin “profesör” olarak veya ABD’nin “ittifakın lideri” olarak rol kimliğinin karakteri ve davranışsal beklentileri sosyal olarak inşa edilmiştir. Diğer yandan roller kesin kurallara göre mekanik şekilde oynanmaz fakat “edinilmişlerdir” ve her aktör tarafından kendine has bir şekilde uyarlanmıştır.⁸⁸ En kısıtlanmış durumlarda bile rolün

85 Bkz. Grieco, “Anarchy and the Limits of Cooperation”.

86 Çekişmeli çıkarların varlığında işbirlikçi güvenlik rejimleri oluşturmanın zorluğu için bkz. Robert Jervis, “Security Regimes”, Krasner, *International Regimes*, s. 173-94; ve Charles Lipson, “International Cooperation in Economic and Security Affairs”, *World Politics*, Cilt 37, Ekim 1984, s. 1-23.

87 Bkz. Mead, *Mind, Self and Society*. Bu ayrım ve sosyal sistemlerde yaratıcılık anlayışı üzerinde olası etkilerinin faydalı bir tartışması için bkz. George Cronk, *The Philosophical Anthropology of George Herbert Mead*, New York, Peter Lang, 1987, s. 36-40; ve Howard, “From Changing Selves Toward Changing Society”.

88 Turner, “Role-Taking”.

performansı aktörün bir tercihini içerir. Öznelliğin “kişisel benlik” (“I”) tarafında ise rollerin benimsenmesi ve rollere olan tepki ile bunlara denk gelen varoluşsal özgürlük yatar.

Rollerin “edinilmiş” olduğu gerçeği prensipte aktörlerin her zaman “karakter planlama” kapasitesi –eleştirel öz-yansıtma ve hayatlarına değişiklik getirecek tercihlerde bulunmak için- olduğu anlamına gelir.⁸⁹ Fakat ne zaman ve hangi şartlarda bu kapasite kullanılır? Açıkça görülüyor ki çoğu zaman kullanılamaz: eğer aktörler sürekli kimliklerini yeniden yaratsalardı sosyal düzen imkansız olurdu, ayrıca gerçek dünyada kimlikler ve çıkarların nispi istikrarı yaratıcıdansa alışkanlıklara dayalı eylemlere meyilli olduğumuzun göstergesidir. İstisnai olan bilinçli olarak rolleri dönüştürme veya rollerin ötesine geçme tercihi için gerekli olan en azından iki önkoşul vardır. Birincisi kişinin kendisi hakkında alışılmışın dışında düşünmesi için bir neden gereklidir. Bu büyük ihtimalle hali hazırda var olan öz-kavramalarla baş edilemeyecek yeni sosyal durumların ortaya çıkmasından kaynaklanır. İkincisi ise kasıtlı rol değişiminin beklenen bedelleri –kişinin önceki rolleri çerçevesinde etkileşimde bulunduğu diğerleri tarafından uygulanacak yaptırımlar- kazançlarından fazla olamaz.

Bu koşullar sağlandığı takdirde aktörler öz-yansıtma yapabilir ve kimliklerini ve çıkarlarını dönüştürecek ve böylece bütünleştikleri “oyunları değiştirecek” eylemlerde bulunabilirler. Bu tarz “eleştirel” stratejik kuram ve uygulama, özellikle çağımız dünya siyasetinin en önemli fenomenlerinden olan Mikhail Gorbachev’in “Yeni Düşünce” politikası bunu anlatsa da, dünya siyaseti öğrencileri tarafından hak ettiği ilgiyi görmemiştir (bu belki de dış kaynaklı çıkarların başka bir mirası).⁹⁰ Bu yüzden bu politikayı devletlerin çekişmeli bir güvenlik sistemini nasıl işbirlikçi hale getirebildiklerine bir örnek olarak dönüşüm sürecini dört aşamaya bölerek kullanmama izin verin.

Kasıtlı dönüşümün ilk aşamasında kimliğe olan bağlılık üzerine fikir birliği kırılır. Sovyet örneğinde kimlik bağlılıkları kapitalist ve sosyalist devletlerin doğaları gereği ihtilafı olduğu inancıyla Leninist emperyalizm kuramına ve bu inancın vücuda getirdiği ittifaka odaklanmıştır. 1980’lerde Sovyetler Birliğinde Leninist kuram hakkındaki fikir birliği çeşitli nedenlerden dolayı kırılmıştır. Devletin Batıdan gelen ekonomik-teknolo-

89 “Karakter planlaması” için bkz. Jon Elster, *Sour Grapes: Studies in the Subversion of Rationality*, Cambridge, Cambridge University Press, 1983, s. 117. Öz tarafından başlatılan değişim problemi üzerine farklı bakış açıları için bkz. Harry Frankfurt, “Freedom of the Will and the Concept of a Person”, *Journal of Philosophy*, Cilt 68, Ocak 1971, s. 5-20; Amartya Sen, “Rational Fools: A Critique of the Behavioral Foundations of Economic Theory”, *Philosophy and Public Affairs*, Cilt 6, Yaz 1977, s. 317-44; ve Thomas Schelling, “The Intimate Contest for Self-Command”, *The Public Interest*, Cilt 60, Yaz 1980, s. 94-118.

90 Yeni Düşünce üzerine farklı genel çalışmalar için bkz. Mikhail Gorbachev, *Perestroika: New Thinking for Our Country and the World*, New York, Harper & Row, 1987; Vendulka Kubalkova ve Albert Cruickshank, *Thinking New About Soviet “New Thinking”*, Berkeley, Institute of International Studies, 1989; ve Allen Lynch, *Gorbachev’s International Outlook: Intellectual Origins and Political Consequences*, New York, Institute for East-West Security Studies, 1989. Yeni düşünceni doğaçlamadan ziyade ne derecede bilinçli bir politika olduğu açık değildir. Sovyetler Birliğindeki yoğun kuramsal ve politika tartışmaları ve sık sık dile getirilen Batının Sovyetler Birliğinden korkma “bahanesini” ortadan kaldırma fikri bunun bilinçli bir politika olduğuna işaret ediyor fakat ben burada sadece tarafsız kalıp yararlı bir şekilde benim açıkladığım yapıya sahipmiş “gibi” yorumlanabileceğini varsayıyorum.

jik-askeri tehdide cevap veremiyor olması, hükümetin ülke içerisinde siyasi meşruiyetinin azalması ve Batı tarafından verilen Sovyetler Birliğini işgal etme niyetinin olmadığına dair güvence -ki bu güvence rol değişiminin harici bedellerini azaltmıştır- bu nedenler içerisinde en önemlileri gibi görünmektedir.⁹¹ Bu faktörler radikal lider değişiminin ve ardından gelen Batı ile olan ilişkileri “yumuşatmanın” önünü açmıştır.⁹²

Bu görüş birliğinin yıkılması öz ve öteki hakkındaki eski fikirlerin ve bağlantılı olarak bu fikirlerin korunduğu etkilemiş yapılarının eleştirel bir şekilde sorgulanmasının ikinci aşamasını mümkün kılmıştır. Nispeten istikrarlı rol kimlikleri dönemlerinde fikirler ve yapılar somut bir hale gelebilir ve bundan dolayı sosyal eylemden bağımsız var olan şeyler olarak görülebilirler. Böyle bir durum söz konusu ise ikinci aşama doğal olmaktan çıkarma aşaması, öz ve öteki hakkında kaçınılmaz gibi görünen fikirleri yeniden üreten uygulamaları belirleme aşamasıdır; bu derecede bu “sorun-çözücüden” ziyade “eleştirel” bir kuram yapısındadır.⁹³ Böyle bir kritiğin sonucu yeni “olası benliklerin” ve niyetlerin belirlenmesi olmalıdır.⁹⁴ Yeni Düşünce bu tür bir eleştirel kuram oluşturmayı içerir. Gorbaçev Sovyetler Birliğini soğuk savaşın baskıcı sosyal mantığından özgürleştirmeyi ve Batı ile geniş kapsamlı işbirliği içerisine girmeyi istemektedir. Bunu gerçekleştirmek için Leninist bir inanç olan sosyalist ve kapitalist devletler arasındaki doğallaşmış çıkar çatışmasını reddetmiş ve belki de daha önemlisi bu çatışmanın süregelmesinde önemli rol oynayan Sovyetlerin saldırgan uygulamalarını kabul etmiştir.

Bu düşünce yeni uygulamaların üçüncü aşamasına zemin hazırlar. Çoğu durumda kişinin öz ve öteki hakkındaki fikirlerini yeniden gözden geçirmesi yeterli olmaz çünkü eski kimlikler *diğer* aktörlerle kurulan etkileşim sistemleri tarafından ayakta tutulmaktadır, uygulamaları dönüştürücü aktör için sosyal bir gerçek olarak kalacaktır. O zaman özü değiştirmek için genellikle bu etkileşim sistemlerini ayakta tutmaya yardımcı olan diğerlerinin kimliklerini ve çıkarlarını değiştirmek gerekir. Bu değişimi tetikleyecek araç özün kendi uygulamasıdır, özellikle “ötekini değiştirme” (*altercasting*) uygulamasıdır. Bu uygulama özün ötekinin sosyal durumları tanımlama şeklini onun sahip olmasını istediği bir rolü yaratacak yollarla yönlendirme çabasıyla kullandığı öz-sunular ve aşama yönetimi taktiklerini içeren bir etkileşimde olunana kontrol etme tekniğidir.⁹⁵ Aslında ötekini de-

91 Bu faktörlerin faydalı değerlendirmeleri için bkz. Jack Snyder, “The Gorbachev Revolution: A Waning of Soviet Expansionism?” *World Politics*, Cilt 12, Kış 1987-88, s. 93-121; ve Stephen Meyer, “The Sources and Prospects of Gorbachev’s New Political Thinking on Security”, *International Security*, Cilt 13, Fall 1988, s. 124-63.

92 Bkz. Daniel Bar-Tal et al., “Conflict Termination: An Epistemological Analysis of International Cases”, *Political Psychology*, Cilt 10, Haziran 1989, s. 233-55. Değişen algıların nasıl kurumsal değişimi olası kıldığı üzerine alakasız fakat ilginç bir örnekleme için bkz. Jean Bartunek, “Changing Interpretive Schemes and Organizational Restructuring: The Example of a Religious Order”, *Administrative Science Quarterly*, Cilt 29, Eylül 1984, s. 355-72.

93 Bkz. Robert Cox, “Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory”, Keohane, *Neorealism and Its Critics*, s. 204-55. Ayrıca bkz. Brian Fay, *Critical Social Science*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1987.

94 Hazel Markus ve Paula Nurius, “Possible Selves”, *American Psychologist*, Cilt 41, Eylül 1986, s. 954-69.

95 Bkz. Goffman, *The Presentation of Self in Everyday Life*; Eugene Weinstein ve Paul Deutschberger, “Some Dimensions of Altercasting”, *Sociometry*, Cilt 26, Aralık 1963, s. 454-66; ve Walter Earle,

ğiştirme yönteminde öz öteki zaten o kimliğe sahipmiş gibi davranıp onu yeni bir kimlik edinmeye (ve böylece özün kendisini değiştirme çabalarının bir parçası olmaya) yönlendirmeye çalışır. Bunun mantığı kimlik-oluşumunun ayna kuramından temel alır, burada ötekinin kimliği özün uygulamalarının bir yansımasıdır; bu uygulamaları değiştirerek öz ötekinin kendisini kavramasını değiştirir.

Bu uygulamaların neler içermesi gerektiği daha önce var olan kimliklerin hangi mantık çerçevesinde korunduğuna bağlıdır. Çekişmeli güvenlik sistemleri emniyetsizlik ve güvensizlik yaratan uygulamalarla ayakta kalır. Bu durumda dönüştürücü uygulamalar diğer devletlere kendi devletine güvenebileceğini ve bir güvenlik tehdidi olmadığını öğretmeye çalışmalıdır. Bunun en hızlı yolu ikili girişimlerde ve kendisi için de bağlayıcı ve diğer devlet için “karşı koyamayacağı bir teklif” olan yeterince önemli mutabakatlarda bulunmaktır.⁹⁶ Gorbaçev bunu Afganistan’dan ve Batı Avrupa’dan çekilerek, nükleer ve konvansiyonel güçlerde asimetrik kesintiler yaparak, “savunmacı savunmaya” çağrı yaparak ve daha başka şekillerde yapmaya çalışmıştır. Ayrıca Batı’ya Sovyetler Birliği’ne ahlaken yardım ve rahatlık vermesi gerektiği rolünü başarılı bir şekilde benimsetmiş, Sovyetler Birliği’nin Batı ile ortak kader bağlarını vurgulamış ve Batı’nın bu kimliğe sahip olduğunu varsayarak Doğu-Batı ilişkilerini daha fazla ilerletmenin Batı’ya bağlı olduğunu belirtmiştir. Bütün bu eylemler Gorbaçev’e göre geçmişte çekişmeli kimliklerin sürdürülmesini sağlayan Batı’nın Sovyetler Birliği’ne güvenmemesinin “bahanesini” ortadan kaldırmayı amaçlayan ötekini değiştirme sürecinin farklı boyutlarıdır.

Yine de kendi başlarına bu tür uygulamalar çekişmeli güvenlik sistemlerini değiştiremezler çünkü öteki tarafından karşılık görmezlerse özü “keriz” durumuna düşürecek ve başlamadan son bulacaktır. Eleştirel stratejik uygulamaların çekişmeli kimlikleri dönüştürmesi için öteki tarafından “ödüllendirilmesi” gerekmektedir, bu özü bu tür uygulamaları çoğaltmaya teşvik edecektir.⁹⁷ Zamanla bu durum özün ve ötekinin güvenliği arasında olumsuzdan ziyade olumlu tanımlamayı kurumsallaştıracak ve böylece ilk başta belirsiz olan yeni kimlikler ve çıkarlara yönelik bağlılığa sağlam bir öznelarası temek kazandıracaktır.⁹⁸

Soğuk savaşın bitimi hakkında günümüz söylemine rağmen şüpheciler hala Gorbaçev’in (yada gelecekteki başka bir liderin) yeni Sovyet (yada Rus) rol kimliğine

“International Relations and the Psychology of Control: Alternative Control Strategies and Their Consequences”, *Political Psychology*, Cilt 7, Haziran 1986, s. 369-75.

96 Bkz. Volker Boge ve Peter Wilke, “Peace Movements and Unilateral Disarmament: Old Concepts in a New Light”, *Arms Control*, Cilt 7, Eylül 1986, s. 156-70; Zeev Maoz ve Daniel Felsenthal, “Self-Binding Commitments, the Inducement of Trust, Social Choice, and the Theory of International Cooperation”, *International Studies Quarterly*, Cilt 31, Haziran 1987, s. 177-200; ve V. Sakamoto, “Unilateral Initiative as an Alternative Strategy”, *World Futures*, Cilt 24, No. 1-4, 1987, s. 107-34.

97 Ödüller için bkz. Thomas Milburn ve Daniel Christie, “Rewarding in International Politics”, *Political Psychology*, 10 Aralık 1989, s. 625-45.

98 Karşılıklı davranışın yapısal dönüşümün tamamlanmasındaki önemi bu seviyedeki mantığı “işbirliğinin evrimindeki” ile benzer kılmaktadır. Buradaki farklılık ise ön koşullar ve amaçtır: ön koşullar açısından ego’nun kendisini geçici olarak yeniden tanımlaması diğerini ikisi de zaten yeni bir oyunu oynuyorlarmış “gibi” davranadık onu değiştirmeye çalışmasını ve değiştirmesini olası kılar; amaç konusunda ise ego sadece var olan çıkarları ve önceki tecrübeleri üzerinden hareket eder ve dönüşüm sadece amaçlanmamış bir sonuç olarak ortaya çıkar.

öznelarası bir temel inşa etme konusunda başarılı olacağından şüphe duymaktadırlar. Böyle bir değişime karşı Doğu'da ve Batı'da ulusal, bürokratik ve bilişsel-ideolojik kaynaklı önemli direnç kaynakları vardır, demokratik güçlerin ulusal pozisyonlarının sallantıda olması bunlardan sadece biridir. Fakat çekişmeli kimlik ve çıkar yapılarının yaratılmasında öznelarası bilginin rolü hakkındaki savım doğruysa o zaman Yeni Düşünce en azından güç politikalarının derin yapısı hakkında bizim alıştıığımız uluslararası ilişkiler uygulamalarından daha geniş bir algı sunmaktadır.

Sonuç

Uluslararası ilişkiler kuramlarının hepsi yapan, süreç ve sosyal yapı arasındaki sosyal kuramları temel almaktadır. Sosyal kuramlar uluslararası kuramlarımızın içeriğini belirlemez fakat dünya siyaseti hakkında sorduğumuz soruları ve cevaplandırırkenki yaklaşımlarımızı yapılandırır. Sosyal kuram üzerine tartışmalardaki önemli olan konu ne tür bir temelin yirminci yüzyılın sonlarında gerçekleşiyor gibi görünen devrimsel değişimleri açıklamak için en verimli soruları ve araştırma stratejileri sunduğudur. Daha basit bir şekilde uluslararası ilişkilerin sistemsel kuramları nasıl olmalı? Yapı ve süreç arasındaki ilişkiyi nasıl kavramsallaştırmalılar? Özellikle kimliklerin ve çıkarların haricen verildiği ve sürecin bu parametreler içerisindeki etkileşimlere indirgendiği "mikro ekonomik" analogilere mi dayanmalılar? Yoksa ayrıca kimliklerin ve çıkarların dolayısıyla yapının anlamının sürecin bir parçası olduğu "sosyolojik" ve "sosyal psikolojik" analogilere de mi dayanmalılar? Dünya politikasının sistemsel kuramlarının temeli davranışsal-bireycilik veya bilişsel-inşacılık mı olmalıdır?

Sonuçta bu makale bir yana bu soru iki açıdan deneyseldir. Birincisi cevabı kısmen kimliklerin ve çıkarların inşasında devletler arasındaki etkileşimin ne kadar önemli olduğuna bağlıdır. Bir taraftan sistemli bir şekilde parantez içerisinde tuttuğum ulusal veya kalıtsal faktörler devletlerin kimliklerini ve çıkarlarını belirlemede aslında sistemsel faktörlerden daha önemli olabilir. Bunun ne kadar doğru olduğuna bağlı olarak akılcı yaklaşımın bireyciliği ve bu yaklaşımın temelinde olan yapının süreçten önce tutulması (birinci ve ikinci imge kuramları için olmasa da) sistemsel kuramlar için oldukça uygundur çünkü kimlikler ve çıkarlar *aslında* devletler arasındaki etkileşimin oldukça dışındadır. Diğer taraftan bir kenarda tutulan faktörler nispeten önemsizse veya uluslararası sistemin önemi (belki sistemdeki dinamik yoğunluğun seviyesine ve birbirine bağımlılığa bağlı olarak) tarihsel olarak değişkenlik gösteriyorsa o zaman böyle bir çerçeve genel sistemsel kuram için özel bir temel olarak uygun olmayacaktır.

İkincisi sistemsel kuramların nasıl olması ile ilgili sorunun cevabı ayrıca devlet kimlikleri ve çıkarlarının sistemsel etkileşimin sonucunda ne kadar kolay değişebildiğine bağlıdır. Etkileşim kimliklerin ve çıkarların inşasında ilk başta önemli olsa bile mantığını kurumsallaştırdıklarında dönüşümleri oldukça zor hale gelebilir. Devlet eyleminin yapısının anlamı sürecin gerçekleşmesinde fiili bir parametre haline gelecek kadar yavaş bir şekilde değişiyorsa o zaman (tarihsel olarak değişebilse de) kimlikler ve çıkarların hali hazırda var olan şeyler olduğu akılcı varsayımını benimsemek yine oldukça uygun olabilir.

Öte yandan devletin kimlik ve çıkarını hem kuramsal hem de deneysel bir konu haline getiren sistemsel bir araştırma çerçevesine sahip olmazsak bu deneysel

konulara değinmemiz mümkün değildir. Belirtmeliyim ki bu kimliklere ve çıkarlara asla hali hazırda var olan şeyler olarak davranmamalıyız demek değildir. Problemlerin ve araştırma stratejilerinin çerçeveselendirilmesi yöntem-odaklı değil soru-odaklı olmalıdır ve kimlik ve çıkar oluşumu ile ilgili değilsek akılcı söylemin varsayımlarını tamamen mantıklı bulabiliriz. Diğer bir deyişle bu makaledeki hiçbir şey akılcılığa bir saldırı olarak algılanmamalıdır. Yine de aynı sebepten dolayı üçüncü imge kuramının içeriği açısından bu meşru analitik duruşun fiilen ontolojik bir duruş olmasına izin vermemeliyiz, en azından sistemik etkileşimin devlet kimliği ve çıkarı oluşumu süreçlerinde önemli bir rol oynamadığını belirleyene kadar. Felsefi antropolojilerimizi ve sosyal kuramlarımızı olgunlaşmadan seçmemeliyiz. Bu makale -anarşi devletin onu nasıl adlandırdığıdır görüşünü savunarak- sadece anarşi prensibinden öz-yardımcı kimlik ve çıkar yapısı çıkaramayacağımızı savunarak dünya politikasında kimlik ve çıkar oluşumu süreçlerinin göz ardı edilmesinin önemli bir gerekçesini sorgulamıştır. Aynı zamanda yukarıda belirtilen deneysel konular için ve toplulukçu veya bireyci varsayımların hangisinin sistemsel kuram için daha iyi bir temel olacağı tartışması için araştırma zeminini hazırlamaya yardımcı olur.

Böyle bir araştırma gündeminin nasıl olabileceğini basit bir örnekte belirtmeye çalıştım. Amacı uygulama ve etkileşim arasındaki nedensel ilişkiyi (bağımsız değişken olarak) ve birey olarak devletler ve devlet sistemleri seviyesindeki bilişsel yapıları (bağımlı değişken olarak)-yani aktörlerin ne yaptıkları ve ne oldukları arasındaki ilişkiyi- incelemek olmalıdır. Devlet aktörlerinin ve sistemsel yapıların “birbirini oluşturan” bir yapıda olduklarına dair öncül bir fikre sahip olabiliriz fakat ikili, üçlü ve çok aktörlü etkileşimin mekaniğinin ortak bir şekilde kimlikleri ve çıkarları oluşturan ve daha geniş bir bağlamda uluslararası yaşamın yapısını oluşturan “bilgi birikimini” nasıl etkilediğini ve dolayısıyla bu birikimden nasıl etkilendiğini anlamadığımızda bu fikir bize pek bir şey anlatmaz. Bu bağlamda özellikle önemli olan davranışları bu yapıların “verilmişliğine” yönelik şekillendiren uygulamaların rolüdür. Nasıl ve neden aktörler sosyal yapıları somutlaştırırlar ve hangi şartlarda somutlaştırılan yapıları doğal olmaktan çıkarırlar?

Bu gündemin devlet-merkezciliği bazılarını, özelliklede post-modernleri “düşündürücü bir şekilde aşına oldukları” bir durum olarak şaşırtabilir.⁹⁹ Çokuluslu şirketlere, yeni sosyal hareketlere, uluslar ötesi ve hükümetler arası kuruluşlara nazaran devletlerin önemi açık bir şekilde azalmaktadır ve dünya politikasının “post-modern” yapıları devletlerden daha fazla araştırma odağı haline gelmiştir. Fakat realistler gibi ben de inanıyorum ki orta vadede egemen devletler uluslararası sistemde baskın siyasi aktörler olarak kalacaklardır. Yeni küresel siyasi otorite ve kimliklere-“post-uluslararası” siyasete-yönelik herhangi bir dönüşüm bütünlük ve çeşitlilik veya tikellik (*particularism*) ve evrensellik arasındaki gerilimin arabuluculuğu belirli bir kurumsal çözüm tarafından yapılacak ve bu çözümlere

99 Yale Ferguson ve Richard Mansbach, “Between Celebration and Despair: Constructive Suggestions for Future International Theory”, *International Studies Quarterly*, Cilt 35, Aralık 1991, s.375.

bağımlı olacaktır, bunun yolu da egemen devletten geçer.¹⁰⁰ Böyle bir dünyada uluslararası ilişkiler kuramının diğer yapılarının yanında anarşik devletlerarası politika kuramlarına da bir yer olmaya devam etmelidir; bu bağlamda ben devletçi ve gerçekçiyim. Öte yandan bu makalede devletçiliğin “devletin” ne anlama gelmesi gerektiği hakkındaki gerçekçi fikirlere bağımlı olması gerekli değildir. Devlet kimlikleri ve çıkarlar –bireysel, ulusal, sistemsel veya uluslararası gibi–birçok faktörden dolayı anarşik bir bağlamda müşterek olarak dönüşebilirler ve bu yüzden kimlikler ve çıkarlar önemli bir bağımlı değişkendir. Egemen devletlerin meydana gelmesine yardımcı olacağı ortaya çıkan uluslararası siyasi kimlik yapıları hakkında yeterli şekilde kuram oluşturacak devlet-odaklı uluslararası kuramın bu şekilde yeniden yapılanması gereklidir. Bu ölçüde devletçiliğin, devlet gibi, tarihsel olarak yenilikçi olacağını umuyorum.

Süreç-odaklı uluslararası kurama katkıda bulunmak için güçlü liberalliğin savunucularının ve inşacıların güç birliği yapabileceğini ve yapmaları gerektiğini savunuyorum. İki grup da diğerinin güçlü olduğu taraflarının tamamlayacağı karakteristik zayıflıklara sahiptir. Kısmen kuram oluşturmada tercih-kuramsal yaklaşımlar benimseme kararı yüzünden, yeni-liberaller kurum-kurma ve karmaşık öğrenme üzerine çalışmalarını realistlerin yapıya olan ilgisinin açıklayıcı önceliğinden kaçınan bir sistemsel kurama aktarmamışlardır. İnşacılar bu çözümsüzlüğe öznelarası bilginin kimlikleri ve çıkarları oluşturduğu sistemik toplulukçu bir ontoloji katarlar. Öte yandan kendi taraflarında inşacılar ontoloji ve oluşturma ile ilgili sorulara fazlasıyla uğraşı sarf etmişler fakat anarşik şartlarda kimlik ve çıkarların uygulamalarla nasıl üretildiği üzerine nedensel ve deneysel sorulara yeterince ilgi göstermemişlerdir. Sonuç olarak öğrenme ve sosyal bilimde yeni-liberal görüşlere yer vermemişlerdir.

İki tarafta bu tür bir söyleme başvurmaya da iki araştırma geleneği arasında bir köprü oluşturmak için yapılaştırmacı-sembolik etkileşimci bir söylemi kullanma uğraşı muhtemelen kimseyi memnun etmeyecektir. Fakat kısmen bu nedenle iki “taraf” da sosyal bilimlerin epistemolojik durumu hakkındaki farklılıklara takılı kalmışlardır. Sosyal bilimler, özellikle uluslararası ilişkiler, epistemolojik reçetelerin ve sonuçların en iyi ihtimalle yeterince olgunlaşmamış olduğu bir haldedir. Farklı sorular farklı çıkarım standartları içerir; klasik fiziğin standartlarına uymadığı için belirli soruları reddetmek soru-odaklıdan ziyade yöntem-odaklı sosyal bilimin tuzağına düşmek demektir. Öte yandan aynı şekilde mantıklı pozitivist araştırma kavramlarından vazgeçmek bizi “Bilimden” vazgeçmeye zorlamaz. Bunun ötesinde epistemolojiye bu derecede önem vermek için çok da fazla neden yoktur. Bilim felsefeleri uluslararası ilişkiler kuramları değildir. İyi haberse güçlü liberaller ile modern ve post-modern inşacıların iki grubu da yeni-gerçekçi-akılcı ittifaktan farklılaştıracak uluslararası ilişkilerin özü hakkında genel olarak benzer sorular sormalarıdır. Güçlü liberallerin ve inşacıların epistemoloji üzerine tartışmaların ötesini görebilirlerse birbirilerinden öğrenecekleri çok şey vardır.

100 Bu gerilim üzerine mükemmel bir tartışma için bkz. Walker, “Sovereignty, Identity, Community”; ve R. B. J. Walker, “Security, Sovereignty, and the Challenge of World Politics”, *Alternatives*, Cilt 15, Kış 1990, pp. 3-27. Kurumsal yola bağımlılık için bkz. Stephen Krasner, “Sovereignty: An Institutional Perspective”, *Comparative Political Studies*, Cilt 21, Nisan 1988, s. 66-94.

Kaynakça

- Adler, Emanuel, "Cognitive Evolution: A Dynamic Approach for the Study of International Relations and Their Progress," Emanuel Adler ve Beverly Crawford (der.), *Progress in Postwar International Relations*, New York, Columbia University Press, 1991, s. 43-88.
- Alexander, C. Norman ve Mary Glenn Wiley, "Situated Activity and Identity Formation," Morris Rosenberg ve Ralph Turner (der.), *Social Psychology: Sociological Perspectives*, New York, Basic Books, 1981, s. 269-89.
- Ashley, Richard ve R. B. J. Walker "Reading Dissidence/Writing the Discipline: Crisis and the Question of Sovereignty in International Studies," *International Studies Quarterly*, Cilt 34, Eylül 1990, s. 367-416.
- Ashley, Richard, "Political Realism and Human Interests," *International Studies Quarterly*, Cilt 38, Haziran 1981, s. 204-36.
- Ashley, Richard, "Social Will and International Anarchy," Hayward Alker ve Richard Ashley (der.), *After Realism*, (devam eden çalışma), Massachusetts Institute of Technology, Cambridge ve Arizona State University, Tempe, 1992.
- Ashley, Richard, "The Geopolitics of Geopolitical Space: Toward a Critical Social Theory of International Politics," *Alternatives*, Cilt 12 Ekim 1987, s. 403-34.
- Ashley, Richard, "The Poverty of Neorealism," *International Organization*, Cilt 38, İlkbahar 1984, s. 225-86.
- Ashley, Richard, "Untying the Sovereign State: A Double Reading of the Anarchy Problematique," *Millennium*, Cilt 17, Yaz 1988, s. 227-62.
- Axelrod, Robert, *The Evolution of Cooperation*, New York, Basic Books, 1984.
- Ayoob, Mohammed, "The Third World in the System of States: Acute Schizophrenia or Growing Pains?" *International Studies Quarterly*, Cilt 33, Mart 1989, s. 67-80.
- Barnes, Barry, *The Nature of Power*, Cambridge, Polity Press, 1988.
- Barnett, Michael, *Sovereignty, Institutions, and Identity: From Pan-Arabism to the Arab State System*, (yayımlanmamış taslak), University of Wisconsin, Madison, 1991.
- Bar-Tal, Daniel, Arie W. Kruglanski ve Yechiel Klar, "Conflict Termination: An Epistemological Analysis of International Cases," *Political Psychology*, Cilt 10, Haziran 1989, s. 233-55.
- Bartunek, Jean, "Changing Interpretive Schemes and Organizational Restructuring: The Example of a Religious Order," *Administrative Science Quarterly*, Cilt 29, Eylül 1984, s. 355-72.
- Becker, Howard, "Notes on the Concept of Commitment," *American Journal of Sociology*, Cilt 66, Temmuz 1960, s. 32-40.
- Berger, Peter ve Thomas Luckmann, *The Social Construction of Reality*, New York, Anchor Books, 1966.
- Berger, Peter, "Identity as a Problem in the Sociology of Knowledge," *European Journal of Sociology*, Cilt 7, No. 1, 1966, s. 32-40.
- Bhaskar, Roy, *The Possibility of Naturalism*, Atlantic Highlands, N.J., Humanities Press, 1979.
- Bloom, William, *Personal Identity, National Identity and International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.

- Blumer, Herbert, "The Methodological Position of Symbolic Interactionism," Herbert Blumer, *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1969.
- Boge, Volker ve Peter Wilke, "Peace Movements and Unilateral Disarmament: Old Concepts in a New Light," *Arms Control*, Cilt 7, Eylül 1986, s. 156-70.
- Breakwell, Glynis, *Coping with Threatened Identities*, London, Methuen, 1986.
- Buzan, Barry, Morten Kelstrup, Pierre Lemaitre, Elzbieta Tromer ve Ole Waever (der), *The European Security Order Recast*, London, Pinter, 1990.
- Buzan, Barry, *People, States, and Fear*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1983
- Calhoun, Craig, "The Problem of Identity in Collective Action," Joan Huber (der.), *Macro-Micro Linkages in Sociology*, Beverly Hills, Calif., Sage, 1991, s. 51-75.
- Cohen, Michael ve Robert Axelrod, "Coping with Complexity: The Adaptive Value of Changing Utility," *American Economic Review*, Cilt 74, Mart 1984, s. 30-42.
- Coplin, William, "International Law and Assumptions About the State System," *World Politics*, Cilt 17, Temmuz 1965, s. 615-34.
- Coulter, Jeff, "Remarks on the Conceptualization of Social Structure," *Philosophy of the Social Sciences*, Cilt 12, Mart 1982, s. 42-43.
- Cox, Robert, "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory," Keohane, *Neorealism and Its Critics*, s. 204-55.
- Crittenden, Kathleen, "Sociological Aspects of Attribution," *Annual Review of Sociology*, Cilt 9, 1983, s. 425-46.
- Cronk, George, *The Philosophical Anthropology of George Herbert Mead*, New York, Peter Lang, 1987, s. 36-40.
- Dalby, Simon, *Creating the Second Cold War*, London, Pinter, 1990.
- Dawes, Robyn et al., "Cooperation for the Benefit of Us-Not Me, or My Conscience," Jane J. Mansbridge (der.), *Beyond Self-Interest*, Chicago, University of Chicago Press, 1990, s. 97-110.
- Dessler, David, "What's at Stake in the Agent-Structure Debate?" *International Organization*, Cilt 43, Yaz 1989, s. 441-74.
- Duvall, Raymond ve Alexander Wendt, "The International Capital Regime and the Internationalization of the State," yayımlanmamış taslak, 1987.
- Earle, Walter, "International Relations and the Psychology of Control: Alternative Control Strategies and Their Consequences," *Political Psychology*, Cilt 7, Haziran 1986, s. 369-75.
- Elster, Jon, "Sour Grapes: Utilitarianism and the Genesis of Wants," Amartya Sen ve Bernard Williams (der.), *Utilitarianism and Beyond*, Cambridge, Cambridge University Press, 1982, s. 219-38.
- Elster, Jon, *Sour Grapes: Studies in the Subversion of Rationality*, Cambridge, Cambridge University Press, 1983.
- England, Paula ve Barbara Stanek Kilbourne, "Feminist Critiques of the Separative Model of Self: Implications for Rational Choice Theory," *Rationality and Society*, Cilt 2, Nisan 1990, s. 156-71.

- Fain, Haskell, *Normative Politics and the Community of Nations*, Philadelphia, Temple University Press, 1987.
- Fay, Brian, *Critical Social Science*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1987.
- Ferguson, Yale ve Richard Mansbach, "Between Celebration and Despair: Constructive Suggestions for Future International Theory," *International Studies Quarterly*, Cilt 35, Aralık 1991, s. 363-86.
- Fireman, Bruce ve William Gamson, "Utilitarian Logic in the Resource Mobilization Perspective," Mayer Zald ve John McCarthy (der.), *The Dynamics of Social Movements*, Cambridge, Mass., Winthrop, 1979, s. 8-44.
- Foote, Nelson, "Identification as the Basis for a Theory of Motivation," *American Sociological Review*, Cilt 16, Şubat 1951, s. 14-21.
- Frankfurt, Harry, "Freedom of the Will and the Concept of a Person," *Journal of Philosophy*, Cilt 68, Ocak 1971, s. 5-20.
- Gecas, Viktor, "Rekindling the Sociological Imagination in Social Psychology," *Journal for the Theory of Social Behavior*, Cilt 19, Mart 1989, s. 97-115.
- Gecas, Viktor, "The Self-Concept as a Basis for a Theory of Motivation," Judith Howard ve Peter Callero (der.), *The Self-Society Dynamic*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991, s. 171-87.
- Giddens, Anthony, *Central Problems in Social Theory*, Berkeley, University of California Press, 1979.
- Goffman, Erving, *The Presentation of Self in Everyday Life*, New York, Doubleday, 1959.
- Gorbachev, Mikhail, *Perestroika: New Thinking for Our Country and the World*, New York, Harper & Row, 1987.
- Grafstein, Robert, "Rational Choice: Theory and Institutions," Kristen Monroe (der.), *The Economic Approach to Politics*, New York, Harper Collins, 1991, s. 259-78.
- Gregory, Derek ve John Urry (der.), *Social Relations and Spatial Structures*, London, Macmillan, 1985.
- Grieco, Joseph, "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism," *International Organization*, Cilt 42, Yaz 1988, s. 485-507.
- Haas, Ernst, *When Knowledge Is Power*, Berkeley, University of California Press, 1990.
- Haas, Peter, "Do Regimes Matter? Epistemic Communities and Mediterranean Pollution Control," *International Organization*, Cilt 43, Yaz 1989, s. 377-404.
- Hewitt, John, *Self and Society: A Symbolic Interactionist Social Psychology*, Boston, Allyn & Bacon, 1988.
- Higgs, Robert, "Identity and Cooperation: A Comment on Sen's Alternative Program," *Journal of Law, Economics, and Organization*, Cilt 3, İlkbahar 1987, s. 140-42.
- Hindess, Barry, *Political Choice and Social Structure*, Aldershot, U.K., Edward Elgar, 1989
- Hochman, Harold ve Shmuel Nitzan, "Concepts of Extended Preference," *Journal of Economic Behavior and Organization*, Cilt 6, Haziran 1985, s. 161-76.
- Hoffmann, Martin, "Empathy, Its Limitations, and Its Role in a Comprehensive Moral Theory," William Kurtines ve Jacob Gewirtz (der.), *Morality, Moral Behavior, and Moral Development*, New York, Wiley, 1984, s. 283-302.

- Hollis, Martin ve Steven Smith, *Explaining and Understanding International Relations*, Oxford, Clarendon Press, 1989.
- Holsti, Kal, "National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy," *International Studies Quarterly*, Cilt 14, Eylül 1970, s. 233-309.
- Homans, George, "Rational Choice Theory and Behavioral Psychology," Craig Calhoun et al. (der.), *Structures of Power and Constraint*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991, s. 77-89.
- Ikenberry, G. John ve Charles Kupchan, "Socialization and Hegemonic Power," *International Organization*, Cilt 44, Yaz 1989, s. 283-316.
- Inayatullah, Naem ve David Levine *Politics and Economics in Contemporary International Relations Theory*, Syracuse University, Syracuse, N.Y., 1990.
- Jackson, Robert ve Carl Rosberg, "Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood," *World Politics*, Cilt 35, Ekim 1982, s. 1-24.
- Jencks, Christopher, "Varieties of Altruism," Jane Mansbridge (der.), *Beyond Self-Interest*, Chicago, University of Chicago Press, 1990, s. 53-67.
- Jervis, Robert, "Cooperation Under the Security Dilemma," *World Politics*, Cilt 30, Ocak 1978, s. 167-214.
- Jervis, Robert, "Realism, Game Theory, and Cooperation," *World Politics*, Cilt 40, Nisan 1988, s. 317-49.
- Jervis, Robert, "Security Regimes," Stephen Krasner (der.), *International Regimes*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1983, s. 173-94.
- Kaplowitz, Noel, "National Self-Images, Perception of Enemies, and Conflict Strategies: Psychopolitical Dimensions of International Relations," *Political Psychology*, Cilt 11, Mart 1990, s. 39-82.
- Kaplowitz, Noel, "Psychopolitical Dimensions of International Relations: The Reciprocal Effects of Conflict Strategies," *International Studies Quarterly*, Cilt 28, Aralık 1984, s. 373-406.
- Keohane, Robert, "International Institutions: Two Approaches," *International Studies Quarterly*, Cilt 32, Aralık 1988, s. 379-96.
- Keohane, Robert, "International Liberalism Reconsidered," John Dunn (der.), *The Economic Limits to Modern Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
- Keohane, Robert, "International Relations Theory: Contributions of a Feminist Standpoint," *Millennium*, Cilt 18, Yaz 1989, s. 245-53.
- Keohane, Robert, "Neoliberal Institutionalism: A Perspective on World Politics," *International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory*, Boulder, Colo., Westview Press, 1989, s. 1-20.
- Keohane, Robert, *After Hegemony*, Princeton, N.J., Princeton University Press, 1984
- Kohut, Heinz, *Self-Psychology and the Humanities*, New York, Norton, 1985.
- Krasner, Stephen, "Regimes and the Limits of Realism: Regimes as Autonomous Variables," Stephen Krasner (der.), *International Regimes*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1983, s. 355-68.

- Krasner, Stephen, "Sovereignty: An Institutional Perspective," *Comparative Political Studies*, Cilt 21, Nisan 1988, s. 66-94.
- Kratochwil, Friedrich ve John Ruggie, "International Organization: A State of the Art on an Art of the State," *International Organization*, Cilt 40, Güz 1986, s. 753-75.
- Kubalkova, Vendulka ve Albert Cruickshank, *Thinking New About Soviet "New Thinking,"* Berkeley, Institute of International Studies, 1989.
- Kupchan, Charles ve Clifford Kupchan, "Concerts, Collective Security, and the Future of Europe," *International Security*, Cilt 16, Yaz 1991, s. 114-61.
- Kuran, Timur, "The Tenacious Past: Theories of Personal and Collective Conservatism," *Journal of Economic Behavior and Organization*, Cilt 10, Eylül 1988, s. 143-71.
- Landesman, Charles, "Reflections on Hobbes: Anarchy and Human Nature," Peter Caws (der.), *The Causes of Quarrel*, Boston, Beacon, 1989, s. 139-48.
- Lapid, Yosef, "The Third Debate: On the Prospects of International Theory in a Post-Positivist Era," *International Studies Quarterly*, Cilt 33, Eylül 1989, s. 235-54.
- Latsis, Spiro, "Situational Determinism in Economics," *British Journal for the Philosophy of Science*, Cilt 23, Ağustos 1972, s. 207-45.
- Lebow, Richard Ned ve Janice Gross Stein, "Beyond Deterrence," *Journal of Social Issues*, Cilt 43, No. 4, 1987, s. 5-72.
- Lipson, Charles, "International Cooperation in Economic and Security Affairs," *World Politics*, Cilt 37, Ekim 1984, s. 1-23.
- Lumsdaine, David, *Moral Vision in International Politics: The Foreign Aid Regime, 1949-1989*, Princeton, N.J., Princeton University Press, 1993.
- Lynch, Allen, *Gorbachev's International Outlook: Intellectual Origins and Political Consequences*, New York, Institute for East-West Security Studies, 1989.
- Maoz, Zeev ve Daniel Felsenthal, "Self-Binding Commitments, the Inducement of Trust, Social Choice, and the Theory of International Cooperation," *International Studies Quarterly*, Cilt 31, Haziran 1987, s. 177-200.
- March, James, "Bounded Rationality, Ambiguity, and the Engineering of Choice," *Bell Journal of Economics*, Cilt 9, Sonbahar 1978, s. 587-608.
- Markus, Hazel ve Paula Nurius, "Possible Selves," *American Psychologist*, Cilt 41, Eylül 1986, s. 954-69.
- Maynard, Douglas ve Thomas Wilson, "On the Reification of Social Structure," Scott McNall ve Gary Howe (der.), *Current Perspectives in Social Theory*, Cilt 1, Greenwich, Conn., JAI Press, 1980, s. 287-322.
- Mead, George Herbert, *Mind, Self and Society*, Chicago, University of Chicago Press, 1934
- Mearsheimer, John, "Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War," *International Security*, Cilt 13, Yaz 1990, s. 5-56.
- Meyer, Stephen, "The Sources and Prospects of Gorbachev's New Political Thinking on Security," *International Security*, Cilt 13, Fall 1988, s. 124-63.
- Milburn, Thomas ve Daniel Christie, "Rewarding in International Politics," *Political Psychology*, 10 Aralık 1989, s. 625-45.

- Milner, Helen, "The Assumption of Anarchy in International Relations Theory: A Critique," *Review of International Studies*, Cilt 17, Ocak 1991, s. 67-85.
- Morgan, David ve Michael Schwalbe, "Mind and Self in Society: Linking Social Structure and Social Cognition," *Social Psychology Quarterly*, Cilt 53, Haziran 1990, s. 148-64.
- Morrow, James, "Social Choice and System Structure in World Politics," *World Politics*, Cilt 41, Ekim 1988, s. 75-97.
- Moscovici, Serge, "The Phenomenon of Social Representations," Rob Farr ve Serge Moscovici (der.), *Social Representations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, s. 3-69.
- Murphy, Raymond, *Social Closure*, Oxford, Clarendon Press, 1988.
- Niou, Emerson ve Peter Ordeshook, "Realism Versus Neoliberalism: A Formulation," *American Journal of Political Science* Cilt 35, Mayıs 1991, s. 481-511.
- Northrup, Terrell, "The Dynamic of Identity in Personal and Social Conflict," Louis Kreisberg et al. (der.), *Intractable Conflicts and Their Transformation*, Syracuse, N.Y., Syracuse University Press, 1989, s. 55-82.
- Nye, Joseph, "Neorealism and Neoliberalism," *World Politics*, Cilt 40, Ocak 1988, s. 235-51
- Nye, Joseph. "Nuclear Learning and U.S.-Soviet Security Regimes," *International Organization*, Cilt 41, Yaz 1987, s. 371-402.
- Onuf, Nicholas, *World of Our Making*, Columbia, University of South Carolina Press, 1989
- Perinbanayagam, R. S., *Signifying Acts: Structure and Meaning in Everyday Life*, Carbondale, Southern Illinois University Press, 1985.
- Risse-Kappen, Thomas, "Are Democratic Alliances Special?" yayımlanmamış taslak, Yale University, New Haven, Conn., 1991.
- Robinson, Ronald, "The Excentric Idea of Imperialism, With or Without Empire," Wolfgang Mommsen ve Jürgen Osterhammel (der.), *Imperialism and After: Continuities and Discontinuities*, London, Allen & Unwin, 1986, s. 267-89.
- Rosenberg, Shawn ve Gary Wolfsfeld, "International Conflict and the Problem of Attribution," *Journal of Conflict Resolution*, Cilt 21, Mart 1977, s. 75-103.
- Ruggie, John, "Continuity and Transformation in the World Polity: Toward a Neorealist Synthesis," *World Politics*, Cilt 35, Ocak 1983, s. 261-85.
- Ruggie, John, "International Regimes, Transactions, and Change: Embedded Liberalism in a Postwar Economic Order," Stephen Krasner (der.), *International Regimes*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1983, s. 195-232.
- Sakamoto, Yoshikazu, "Unilateral Initiative as an Alternative Strategy," *World Futures*, Cilt 24, No. 1-4, 1987, s. 107-34.
- Schelling, Thomas, "The Intimate Contest for Self-Command," *The Public Interest*, Cilt 60, Yaz 1980, s. 94-118.
- Sen, Amartya, "Goals, Commitment, and Identity," *Journal of Law, Economics, and Organization*, Cilt 1, Sonbahar 1985, s. 341-55.
- Sen, Amartya, "Rational Fools: A Critique of the Behavioral Foundations of Economic Theory," *Philosophy and Public Affairs*, Cilt 6, Yaz 1977, s. 317-44.
- Shapiro, Ian ve Alexander Wendt, "The Difference That Realism Makes: Social Science and the Politics of Consent," *Politics and Society*, Cilt 20, Haziran 1992, s. 197-223.

- Smith, Anthony, "States and Homelands: The Social and Geopolitical Implications of National Territory," *Millennium*, Cilt 10, Sonbahar 1981, s. 187-202.
- Smoke, Richard, "A Theory of Mutual Security," Richard Smoke ve Andrei Kortunov (der.), *Mutual Security*, New York, St. Martin's Press, 1991, s. 59-111.
- Snyder, Jack, "The Gorbachev Revolution: A Waning of Soviet Expansionism?" *World Politics*, Cilt 12, Kış 1987-88, s. 93-121.
- Stone, Gregory, "Appearance and the Self," Arnold Rose (der.), *Human Behavior and Social Processes*, Boston, Houghton Mifflin, 1962, s. 86-118.
- Strang, David, "Anomaly and Commonplace in European Expansion: Realist and Institutional Accounts," *International Organization*, Cilt 45, İlkbahar 1991, s. 143-62.
- Stryker, Sheldon ve Avi Gottlieb, "Attribution Theory and Symbolic Interactionism," John Harvey et al. (der.), *New Directions in Attribution Research*, Cilt 3, Hillsdale, N.J., Lawrence Erlbaum, 1981, s. 425-58.
- Stryker, Sheldon, "The Vitalization of Symbolic Interactionism," *Social Psychology Quarterly*, Cilt 50, Mart 1987, s. 83-94.
- Stryker, Sheldon, *Symbolic Interactionism: A Social Structural Version*, Menlo Park, Calif., Benjamin/Cummings, 1980.
- Suganami, Hidemi, "Bringing Order to the Causes of War Debates," *Millennium*, Cilt 19, Bahar 1990, s. 19-36.
- Taylor, Michael, *Anarchy and Cooperation*, New York, Wiley, 1976.
- Tetlock, Philip, "Learning in U.S. and Soviet Foreign Policy," George Breslauer ve Philip Tetlock, (der.), *Learning in U.S. and Soviet Foreign Policy*, Boulder, Colo., Westview Press, 1991.
- Tickner, Ann, "Hans Morgenthau's Principles of Political Realism: A Feminist Reformulation," *Millennium*, Cilt 17, Kış 1988, s. 429-40.
- Triska, Jan (der.), *Dominant Powers and Subordinate States* Durham, N.C., Duke University Press, 1986.
- Turner, Jonathan, *A Theory of Social Interaction*, Stanford, Calif., Stanford University Press, 1988.
- Turner, Ralph, "Role-Taking: Process Versus Conformity," Rose (der.), *Human Behavior and Social Processes*, s. 20-40; ve Judith Howard, "From Changing Selves Toward Changing Society," Howard ve Callero (der.), *The Self-Society Dynamic*, s. 209-37.
- Walker, R. B. J., "Realism, Change, and International Political Theory," *International Studies Quarterly*, Cilt 31, Mart 1987, s. 65-86.
- Walker, R. B. J., "History and Structure in the Theory of International Relations," *Millennium*, Cilt 18, Yaz 1989, s. 163-83.
- Walker, R. B. J., "Security, Sovereignty, and the Challenge of World Politics," *Alternatives*, Cilt 15, Kış 1990, pp. 3-27.
- Walker, R. B. J., "Sovereignty, Identity, Community: Reflections on the Horizons of Contemporary Political Practice," R. B. J. Walker ve Saul Mendlovitz (der.), *Contending Sovereignties*, Boulder, Colo., Lynne Rienner, 1990, s. 159-85.

- Walker, Stephen, "Symbolic Interactionism and International Politics: Role Theory's Contribution to International Organization," C. Shih ve Martha Cottam (der.), *Contending Dramas: A Cognitive Approach to International Organization*, New York, Praeger, 1992, s. 19-38.
- Walker, Stephen, (der.) *Role Theory and Foreign Policy Analysis*, Durham, N.C., Duke University Press, 1987.
- Walt, Stephen, *The Origins of Alliances*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1987
- Waltz, Kenneth, "Reflections on Theory of International Politics: A Response to My Critics," Robert Keohane (der.), *Neorealism and Its Critics*, New York, Columbia University Press, 1986, s. 322-45.
- Waltz, Kenneth, *Man, the State, and War*, New York, Columbia University Press, 1959.
- Waltz, Kenneth, *Theory of International Politics*, Boston, Addison-Wesley, 1979.
- Wartenberg, Thomas, "The Concept of Power in Feminist Theory," *Praxis International*, Cilt 8, Ekim 1988, s. 301-16.
- Weinstein, Eugene ve Paul Deutschberger, "Some Dimensions of Altercasting," *Sociometry*, Cilt 26, Aralık 1963, s. 454-66.
- Wendt, Alexander ve Michael Barnett, "The International System and Third World Militarization," yayımlanmamış taslak, 1991 .
- Wendt, Alexander ve Raymond Duvall, "Institutions and International Order," Ernst-Otto Czempiel ve James Rosenau (der.), *Global Changes and Theoretical Challenges*, Lexington, Mass., Lexington Books, 1989, s. 51-74.
- Wendt, Alexander, "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory" *International Organization*, Cilt 41, Yaz 1987, s. 335-70.
- Wendt, Alexander, "The States System and Global Militarization," Doktora Tezi, University of Minnesota, Minneapolis, 1989.
- Wendt, Alexander. "Bridging the Theory/Meta-Theory Gap in International Relations," *Review of International Studies*, Cilt 17, Ekim 1991, s. 383-392.
- Williams, Michael, "Rousseau, Realism, and Realpolitik," *Millennium*, Cilt 18, Yaz 1989, s. 188-204.
- Wrong, Dennis, "The Oversocialized Conception of Man in Modern Sociology," *American Sociological Review*, Cilt 26, Nisan 1961, s. 183-93.